

Työeläke

Eläketurvakeskuksen julkaisema työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti

ULKOMAANTYÖ

Eläketurvakeskus
neuvoo ulkomaantyön
vakuuttamistilanteissa.
Sivu 14

**Suomi
kestää
vertailun**

**Kohu herätti
yrittäjät**

**YEL
pelkkää eläkettä
enemmän**

Backman Melaan

Sosiaalivakuutuksen taitaja Heli
Backman siirtyi ministeriöstä Melaan
maatalousyrittäjien työn turvaajaksi.

Sisältö

4/2022

PÄÄKIRJOITUS

Koskaan et muuttua saa? **3**
Allan Paldanius

TIEDOKSI

Suomen eläketurva
palasi kärkiviisikkoon **4**

KOLUMNIT

Maailman paras
suomalainen
Timo Viherkenttä **7**

TAPASIMME

Melan Heli Backmanin **8**

TUTKITTUA

Mitä eläketurva maksoi?
Ismo Risku **12**

ULKOMAANTYÖ

Ulkomailla työskentely
ampaissut nousuun **14**

VISUAALISESTI
Miten eläkkeiden käy? **16**

PAINAVA SANA
Merja Mähkä **18**

PUHEENAIHE
YEL-kohu
herätti yrittäjät **21**

ULKOMAILTA
Ulkomaanuutisia
ja Viron maaesittely **24**

OHJENUORA
Erikoiset eläkeiät **26**

KIRJAT
Niko Väänänen klassikot **27**

TYÖELÄKEPÄIVÄ
Verhon takaa
avoimuuteen? **28**

KONKARI KERTOO
Päivi Huotarilla huoli
tuottajien jaksamisesta **30**

ENGLISH SUMMARY
Poimintoja englanniksi **31**

JULKAISUT
Eläketurvakeskuksen
uusimmat julkaisut **32**

18

Merja Mähkä muistuttaa,
että YEL-vakuutus turvaa
yrittäjälle muutakin kuin
pelkkää eläkettä.

Karoliina Paatos

28

TYÖELÄKEPÄIVÄN linjapuheessa Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Mikko Kautto (vas.) korosti työeläkkeen kestävyyttä muutoksien myllyssä. Valtiovarainministeriön ylijohtaja Mikko Spolander (oik.) odottaa poliitikoilta päätöksiä. Keskellä Saana Siekinen SAK:sta ja Ilkka Oksala EK:sta sekä tapahtuman juontaja Anna Stähle.

Olli-Pekka Orpo

Pääkirjoitus

ALLAN PALDANIUS, JOHTAJA, ELÄKETURVAKESKUS
@PALDAAL

Karoliina Paatos

Koskaan et muuttua saa?

YRITTÄJÄN eläkelakiin (YEL) viimeisen 50 vuoden aikana tehdyt muutokset ovat olleet vähäisiä. Tänä syksynä eduskunta käsitteli kymmenen vuoden työn jälkeen syntyneeseen kompromissiin perustuvaa ja varsin laajaa keskustelua herättänyttä hallituksen esitystä.

Esitetyt muutokset eivät ratkaise kaikkia yrittäjien eläke- ja sosiaaliturvaan liittyviä kysymyksiä, mutta niillä pyritään korjaamaan kahta keskeistä ongelmaa. Ensimmäinen korjaus selventäisi, mitä työtulolla tarkoitetaan. Toinen velvoitaisi työeläkevakuuttajat huolehtimaan siitä, että työtulot pysyisivät paremmin ajan tasalla.

HISTORIA kannattaa pitää mielessä näitä miettiessä. Kuuntelivatko yrittäjien eläkekomitean jäsenet otsikossa mainittua Pasi Kauniston kappaletta pohtiesaan yrittäjien eläkelakia vuonna 1969? Jos kuuntelivat, niin kappalevalinta on ollut enteellinen.

YEL on monilta perusteiltaan vielä 60-luvun työelämän maailmassa. Lainsäädäntöä luotaessa vakuuttamisen ansioperusteesta ei ollut yksimielisyyttä. Valittu työpanokseen perustuva vakuuttaminen oli kompromissi, jonka toimeenpano vaati paksun työtulo-opiaan vakuuttamisen tason määrittämiseksi.

Alkujaankaan silloisessa komiteamietinnössä ei selvitetty rahastoinnin mahdollisuutta. Yhtä lailla YEL-maksu päätettiin sitoa osittain rahastoivan TEL-järjestelmän (nykyisin TyEL) maksuun eli pitää se samansuuruisena. Tämä tarkoittaa, että YEL-järjestelmän rahoituksessa valtio vastaa eläkemenon ja maksutulon välisestä erotuksesta.

TYÖTULOT ovat laskeneet aloittavilla yrittäjillä viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja nyt myös kaikkien yrittäjien työtulojen keskiarvo on kääntynyt laskuun. Osittain tämän vaikutuksesta valtion maksuosuus on kääntynyt nousuun ja on jo yli 400 miljoonaa euroa.

Näistä syistä lakimuutosta on valmisteltu ja koettu hakea yhteistä säveltä, jolla yrittäjien eläke- ja sosiaaliturvan heikentymiskehitys saadaan käännettyä.

Jostain on aloitettava, jotta voi muuttua. /

”YEL on monilta perusteiltaan vielä 60-luvun työelämän maailmassa.”

Työeläke-lehti on työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti.

JULKAISIJA
Eläketurvakeskus, Etk.fi

VERKKOLEHTI
Työeläkelehti.fi

TILAA UUTISKIRJE
etk.fi/uutiskirje

PÄÄTOIMITTAJA
Tuovi Rautjoki

TOIMITUSPÄÄLIKKÖ
Anne Iivonen
tyoelake-lehti@etk.fi

TOIMITUSNEUVOSTO
Markku Aalto (Eläkesäätiöyhdistys)
Anniina Alaluusua-Listola (Eläketurvakeskus)
Tiina Grönqvist (Varma)
Jorma Kinnunen (Mela)
Heidi Koskinen (Ilmarinen)
Teresa Kvarngård (Keva)
Linda Mattsson (Veritas)
Tiina Palotie-Heino (Eläketurvakeskus)
Noora Poussu (Elo)

LEHTEÄ TEKIVÄT MYÖS
Katri Isotalo, Antti Karkiainen,
Vesa Laitinen, Sampo Lappo,
Marjaana Lundqvist,
Olli-Pekka Orpo, Allan Paldanius,
Karoliina Paatos, Ismo Risku,
Matti Remes, Marjo Skoglund
ja Niko Väinänen.

TILAUKSET JA
OSOITTEENMUUTOKSET
aineistotilaukset@etk.fi
puhelin 029 411 2500

TAITTO
Markku Laitinen, Aste Helsinki Oy

PAINO
Hansaprint Oy
paperi UPM Fine 100 g/m²

ISSN 0564-5808 (painettu)
Helsinki 2022, 58. vuosikerta
ISSN 1799-5221 (verkkójulkaisu)

Ilmestyy neljästi vuonna 2023.
nro aineistot lehti ilmestyy

1	10.2.	13.3.
2	5.5.	5.6.
3	1.9.	2.10.
4	3.11.	4.12.

Kannen kuva:
Vesa Laitinen

Suomen eläketurva ylsi kärkiviisikkoon

Suomen eläkejärjestelmä sijoittui viidenneksi kansainvälisessä Mercer Global Pension Index -vertailussa. Suomen kokonaispisteet paranivat ja sijoitus nousi kaksi sijaa.

Maa maailman parhaaksi eläkejärjestelmäksi valittiin jo toistamiseen Islanti. Toiseksi ja kolmanneksi sijoittuivat Hollanti ja Tanska, jotka ovat menestyneet vertailussa vuosikautia.

Kärkimaiden osalta muutokset olivat marginaalisia edelliseen vertailuun verrattuna. Suomi hyötyi kärkimaista eniten laskentatavan muutoksesta ja nousi takaisin kärkiviisikkoon. Vertailun uudistettu pistelasku painottaa aiempaa enemmän vahvan ansiosidonnaisen eläketurvan maita.

Pohjoismaat näyttävät vakiinnuttaneen paikkansa vertailun kärkikymmenikössä.

”Hallinnon luotettavuudesta ja läpinäkyvyydestä jälleen parhaimmat pisteet.”

MERCER-VERTAILUN TOP5-MAAT

Sijoitus ja maa	Eläkkeiden riittävyys, sijoitus	Järjestelmän kestävyys, sijoitus	Hallinnon luotettavuus, sijoitus
 1. Islanti (84,7)	1. (85,8)	1. (83,8)	7. (84,4)
 2. Hollanti (84,6)	3. (84,9)	3. (81,9)	3. (87,8)
 3. Tanska (82,0)	6. (81,4)	2. (82,5)	12. (82,1)
 4. Israel (79,8)	15. (75,7)	4. (81,9)	9. (83,2)
 5. Suomi (77,2)	11. (77,5)	10. (65,3)	1. (93,3)

Lähde: Mercer CFA Institute Global Pension Index

– Tanska ja Islanti ovat omassa luokassaan järjestelmän kestävyudessa. Sen jälkeen melko tasaisina tulevat Suomi, Ruotsi ja Norja, kertoo kehityspäällikkö **Mika Vidlund** Eläketurvakeskuksesta.

VERTAILUSSA eri maiden eläkejärjestelmiä arvioidaan eläkkeiden riittävyyden, järjestelmän kestävyuden ja hallinnon luotettavuuden näkökulmasta.

Suomi sai jo yhdeksättä kertaa vertailun parhaimmat pisteet eläkejärjestelmien hallinnon luotettavuudesta ja läpinäkyvyydestä.

Kansalaisen näkökulmasta Suomen järjestelmä on yksinkertainen ja läpinäkyvä.

Eläkekertymä seuraa mukana työpaikan vaihdoista huolimatta ja sen määrän voi tarkistaa milloin vain työeläkeotteelta.

Suomen kehityskohteiksi Global Pension Index listaa minimieläketurvan parantamisen, kotitalouksien säästämistä ja työeläkemaksujen rahastointiasteen nostamisen sekä eläkeoikeuden jakamisen.

MERCER CFA Institute Global Pension Index on vuosittain koottava kansainvälinen eläkejärjestelmien vertailu. Vertailun 44 maata kattavat yhteensä yli neljän miljardin ihmisen eläketurvan. /

TEKSTI: ANTTI KARKIAINEN

YEL-uudistus etenee eduskunnassa

Vuoden alussa voimaan tarkoitettu yrittäjien eläkeuudistus on eduskunnassa loppusuoralla.

Sosiaali- ja terveystieteiden vaahtuun mietinnössään yrittäjien vakuutus-tason nostovaatimuksen osalta esityksen kohtuullistamista.

Etenkin pienyrittäjät ovat olleet huolissaan esitykseen sisältyvästä maksurasituksen nopeasta noususta.

Valiokunnan puheenjohtaja **Markus Lohi** (kesk.) totesi mediatietojen (YLE.fi 24.11.) mukaan, että yrittäjien huoli on ollut aiheellinen ja se on otettu valiokunnan mietinnössä huomioon.

”Pidemmällä aikataululla saavutamme

ne tavoitteet, joita lakiesityksessä on lähdetty hakemaan.”

Mietintöä ei ollut vielä julkistettu lehden mennessä painoon. Alkuperäisessä lakiesityksessä tavoitellaan yrittäjien eläkevakuutuksen perusteisiin selkeyttä työtulon määrittelyssä. Lisäksi työeläkevakuuttajat veloitettaisiin huolehtimaan siitä, että työtulot pysyvät ajan tasalla.

Uudistus korjaa alivakuuttamista ja hillitsee valtion YEL-maksurasituksen kasvua. Tällä tavoin YEL-järjestelmää rakentuisi pidemmän päälle tasapainoisempi. /

TEKSTI: ANNE IIVONEN

TYÖELÄKEVAKUUTTAJIEN HALLINNON KOULUTUSOHJELMA

2.5.-8.6.2023 TI & TO | 13.30-15.30

Tampereen yliopisto

TELA

Eläketurvakeskus

Työeläkevakuuttajien hallinnon koulutusohjelma käynnistyy ensi keväänä. Koulutus on suunniteltu ja suunnattu työeläkealan hallitusten, hallintoneuvostojen ja valtuuskuntien jäsenille, joilla tulee tulella olla hyvä työeläkevakuutusosaston asiantuntemus. Asiantuntemuksen voi hankkia suorittamalla koulutusohjelman.

Finanssivalvonta suosittelee työeläkevakuuttajien hallintoon osallistuvilla perehdytyskoulutusta, jossa käsitellään työeläkejärjestelmän

- toimintaa kokonaisuuksina
- sen kestävyttä, rahoitusta ja sijoitustoimintaa sekä
- riskienhallintaa että vakavaraisuutta.

Työeläkevakuuttajien hallinnolle räätälöity koulutusohjelma kestää 2.5.–8.6. (tiistaisin ja torstaisin klo 13.30–15.30) ja sen voi suorittaa paikasta riippumatta, omalta tietokoneelta. Asiantuntijaluentoja syventävät kirjallisuus ja yksilötehtävät. Koulutuksen laajuus on 3 opintopistettä, ja Tampereen yliopisto myöntää siitä todistuksen.

Koulutusohjelman toteuttaa Tampereen yliopiston jatkuvan oppimisen palvelut yhteistyössä Työeläkevakuuttajat TELAn ja Eläketurvakeskuksen kanssa.

Tutustu sisältöön:
www.tela.fi/hallinnon-koulutusohjelma
Ilmoittautuminen on alkanut ja jatkuu huhtikuulle saakka.

Työeläkemaksut ennallaan, ennätys indeksikorotukseen

Työeläkevakuutusmaksu on ensi vuonna 24,84 prosenttia palkasta. Työnantajan maksuosuus siitä on noin 17,4 prosenttia. Työntekijät maksavat 7,15 prosenttia ja 53–62-vuotiaat palkansaajat korotettua 8,65 prosentin maksua.

Työntekijöiden maksuosuudet ovat samat kuin tänä vuonna.

Entisellään pysyvät myös sekä maatalousyrittäjien eläkelain että yrittäjien eläkelain mukaiset työeläkevakuutusmaksuprosentit. Ne kumpikin ovat ensi vuonna 24,10 prosenttia ja 53–62-vuotiailla korkeampi, 25,60 prosenttia.

Sen sijaan työnantajien maksuosuus sisältää korotusta 0,44 prosenttiyksikköä. Velkaa maksetaan näin pois, sillä vuonna 2020 työeläkevakuutusmaksuun työnantajat saivat koronapandemian vuoksi poikkeuksellisesti kesken vuotta toukokuussa 2,6 prosenttiyksikön alennuksen ja alennettu maksu oli voimassa sen vuoden

loppuun. Tästä syystä työnantajilta peritään korotettua työeläkevakuutusmaksua vuosina 2022–2025.

Työeläkkeisiin tulee vuoden alussa ennätyksellisen suuri, lähes seitsemän prosentin korotus. Inflaatiovauhdin takia työeläkeindeksi kasvaa selvästi rivakammin kuin ansiokas.

Työeläkeindeksin pisteluku on ensi vuonna 2874, ja se merkitsee vuodenvaihteessa 6,8 prosentin korotusta työeläkkeisiin.

Palkkakertoimeksi vahvistettiin 1,558. Kuluvaan vuoteen verrattuna palkkakertoimen nousu on 3,8 prosenttia. Palkkakertoimella korotetaan eläkkeelle siirtyvän henkilön työuran aikaiset ansiot eläkkeen alkamisvuoden tasolle.

Sosiaali- ja terveystieteiden vaahtuun vahvistaa vuosittain työeläkevakuutusmaksun, indeksit ja elinaikakertoimen. /

Etk.fi/koulutus

OPI UUTTA

Vahvista osaamista eläkeasioissa. ETK on luotettava työeläkealan osaaja ja kouluttaja.

Tarvitsetko osaamista työeläkeasioiden perusteista?

Tulevana keväänä on kaksi mahdollisuutta opiskella työeläkeasioista asiantuntijoiden johdolla:

- **Teams-koulutus torstai-iltapäivisin 2.2., 9.2. ja 16.2.2023**
- **Teams-koulutus torstai-iltapäivisin 27.4., 4.5. ja 11.5.2023**
- **Vaihtoehtona on itseopiskelua verkossa.**

Eläketurvakeskus kouluttaa, lue lisää ja ilmoittaudu verkossa:
www.etk.fi/koulutus

0,94419

Kun elinikä nousee, elinaikakerroin pienentää kuukausieläkkeitä. Vuonna 2023 kerroin (0,94419) pienentää 1961 syntyneiden työeläkelain mukaisia vanhuuseläkkeitä lähes 5,6 prosentilla.

Eläkettä pienentävää vaikutusta voi tasata jatkamalla työssä pidempään.

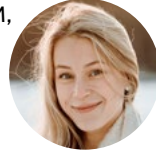
Nikolas Elomaa, OTK, on nimitetty 1.10. Finanssi- valvonnan Työeläkelaitokset-toimiston johtavaksi asiantuntijaksi.

Eeva Havu, VTM, on nimitetty 1.10. Eläketurva-keskuksen kehityspäälliköksi.

Hanna-Maria Jokinen, FM, LitM, on nimitetty 1.12. Eläketurvakeskuksen koulutuksen ja viestinnän asiantuntijaksi.

Esa Jäntti, OTM, on nimitetty Ilmarisen asiakkuusjohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi. Hän aloittaa Ilmarisessa keväällä.

Linda Magnusson, OTM, MBA, on nimitetty 31.10. Veritaksen lakiasianjohtajaksi sekä johtoryhmän jäseneksi.

Liisa Siika-aho, HM, on nimitetty 1.12. alkaen sosiaali- ja terveystieteiden sosiaaliturva- ja vakuutusosaston osastopäälliköksi.

Ruotsi ja Suomi erottuvat eläkkeiden hintavertailussa

Eläketurvakeskus vertaili eläkkeiden maksutasoa kahdeksassa Euroopan maassa. Vähiten kokonaiseläketurva maksaa Ruotsissa ja Suomessa, reilut 12 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Eniten eläkkeisiin laitetaan rahaa Italiassa.

TEKSTI: ANTTI KARKIAINEN

Eläketurvakeskuksen maksusovellusten vertailussa on mukana kahdeksan maata: Ruotsi, Suomi, Saksa, Hollanti, Ranska, Norja, Tanska ja Italia.

Vertailu kattaa lähes kaikki työntekijöiden, työnantajien, yrittäjien ja valtion maksamat eläkkeiden maksutulot vuonna 2020.

Vähiten kokonaiseläketurva maksoi Ruotsissa ja Suomessa, missä eläkkeisiin käytetty maksutulo oli reilut 12 prosenttia bruttokansantuotteesta (BKT). Suurin osuus oli Italiassa ja Tanskassa, lähes 17 prosenttia. Keskimäärin eläkkeet maksoivat reilut 14 prosenttia BKT:stä.

– Vertailu antaa hyvän kuvan eläketurvan hinnasta eri maissa. Jos verrattaisiin vain lakisääteisiä maksuja, Suomen maksutaso näyttäisi paljon korkeammalta, kertoo yhteyspäällikkö **Mika Vidlund** Eläketurvakeskuksesta.

Stock

Pohjolassa varauduttu ikääntymiseen

Maiden maksutasoon vaikuttavat monet asiat: esimerkiksi maiden väestörakenne, eläkevarojen käyttö, eläkkeiden suuruus ja eläkkeelle siirtymisikä.

Ruotsissa ja Suomessa on varauduttu väestön ikääntymiseen rahastoimalla eläkemaksuja. Suomalaisten eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt reippaasti 2010-luvulla. Lisäksi eläkemenojen kasvua on hillitty sopeuttamalla eläketurvaa elinaikakertoimella.

Ruotsin ja Suomen hintalappua pienentää myös eläkkeiden taso. Maiden eläkkeet ovat suuruusluokaltaan EU-mai-

den keskitasoa, mutta useimpia vertailun maita pienempiä. Vertailun toisessa ääripäässä ovat Tanska ja Italia.

– Tanskan verovaroin kustannettu kansaneläketurva on antelias, ja sitä maksetaan kaikille. Italian osalta korkeaa maksutasoa selittää ikäännytynyt väestö, korkeat etuudet ja vähäinen rahastointi, kertoo erityisasiantuntija **Antti Mielonen** Eläketurvakeskuksesta.

Vertailu kattaa maiden kokonaiseläketurvan eli lakisääteiset vähimmäis- ja työeläkkeet sekä työmarkkinaeläkkeet. Tiedot on kerätty kansallisista tilastoista sekä EU:n ja OECD:n aineistoista. /

KAROLIINA PAATOS

Maailman paras suomalainen

Konsulttiyhtiö Mercerin jokasyksyinen eläkejärjestelmien vertailu on ollut taas pureskeltavana. Arvio on varsin perusteellinen, muttei toki absoluuttinen totuus.

Tällä kertaa olimme viides 44 maan joukossa. Kelpo tulos, vaikka meidät onkin pois pilattu ykkössijoilla monenlaisissa rankkauksissa. Pohjoismaisessa valioliigassa, jonka kaikki jäsenet olivat kymmenen parhaan joukossa, sijoituimme keskimmäiseksi.

Eläkepolitiikan suurella kiikkulaudalla – eläketurvan riittävydessä ja järjestelmän taloudellisessa kestävydessä – päädyttiin tasapeliin, sijoille 11 ja 10. Sen mukaan balanssi ei näyttäisi ainakaan muihin maihin nähden erityisesti vinksahaneen kumpaankaan suuntaan.

Ässämme on ollut vuodesta toiseen vertailun kolmas komponentti, integriteetti. Tämä vähän epähavainnollinen käsite pitää sisällään sääntelyn, hallintotavan, hallintokustannukset, viestinnän ja läpinäkyvyyden. Olimme jälleen tässä ykkösiä.

Suomi ei ole vertailijoille helpoin tapaus, koska järjestelmämme on monin tavoin omanlaisensa. Muualla yksityiset yhtiöt eivät hoida lakisääteistä eläketurvaa. Peruseläke (meillä kansan- tai takuueläke) ei ole myöskään yleensä meidän tavallamme muista eläketuloista riippuvainen ja useimmissa maissa lakisääteisissä eläkkeissä on myös jonkinlainen yläraja. Suomalaistyyppinen osittainen rahastointikaan ei ole maailmalla sääntö.

Raportin tekijät näyttävät silti ymmärtäneen järjestelmämme ja voimme arvioida arvioijat kelvollisiksi. Terävimmästä kärjestä jääneet eläkkeiden riittävyys ja järjestelmän kestävyys ovat myös kotikentällä jatkuvan pohdinnan kohteina.

Kehutussa integriteetissäkin voidaan kyllä helposti nähdä parantamisen varaa. Täydellistä ei tosin taida olla muuallakaan, jatkuvasta ykkössijastamme päätellen.

Hyvissä tuloksissa piilee riski itsetyytyväisyyteen ja veltostumiseen. Me työeläkejärjestelmän hallinnossa mukana olevat olemme aika herkästi pitäneet omaa systeemiämme erityisen mainiona. Erityispiirteemme eivät kuitenkaan taida osoittaa, että muualla ollaan vähän hölmöjä, kun ei ole ymmärretty omak-sua Suomen mallia.

Muistakin maista voi olla opittavaa. Olkaamme eläkejärjestelmää kehitet-täessä myös uteliaita! /

”Me olemme aika herkästi pitäneet omaa systeemiämme erityisen mainiona.”

Timo Viherkenttä

Kirjoittaja, OTT Timo Viherkenttä työskentelee työelämäprofessorina Aalto-yliopistossa.

Maatalous- yrittäjien arjen turvaaja

– Halusin vielä nähdä toisenlaisen maailman. Teen työtäni nyt erilaisesta kulmasta, Heli Backman sanoo.

”Erityisen mieluista työssäni on, että tässä yhdistyvät eläkkeet ja tapaturmavakuutus.”

Korjuusäiden aikaan Heli Backman siirtyi ministeriön hallintokorttelista vehreälle metsäsaarekkeelle Tapiolaan Espooseen. Hän halusi nähdä toisen maailman – ja vaikutui näkemästään.

Heli Backman tuntee sosiaalivakuutuslainsäädännön kuin omat sormensa. Työeläkealan yhteistyöverkostoissa hänet tunnetaan, ja pian myös maatalousyrittäjien keskuudessa, sillä Backmanista tulee Melan uusi toimitusjohtaja.

– Täällä Melassa olen päässyt jyvälle, miten sosiaalivakuutus turvaa maatalousyrittäjien ja alkutuottajien arkea, hän sanoo.

Backmanin aiempaan lainvalmistelijan työhön sosiaali- ja terveystieteiden vakuutusosastolla liittyi poliittisten päättäjien ja eri edunvalvontaryhmien näkemysten sovittelua ja monien kantojen huomioimista. Ylijohtajana hänen kerrotaan tehneen valtavia työmääriä, ja juuri hän on ollut kokoava koordinoija lukemattomissa työryhmissä.

Lainsäädäntötyön täytyi olla ansioituneelle juristille huippumielenkiintoista työtä. Kuitenkin tullessaan syyskuun puolivälissä Melaan Backman kokee ottaneensa rohkean askeleen eteenpäin eikä hän osoita kaipausta menneeseen.

– Parhailtaan keskityn perehtymiseen ja oppimiseen. Muutos tuo uusia kiinnostavia asioita työpäiviin ja toisaalta tietynlaista jatkumoaikin.

Hän ei pidä siirtymistään Melaan kovin dramaattisena muutoksena.

– Tottahan tämä on hyvin erityyppistä työtä. Toisaalta sosiaaliturvalaitoksena Mela on varsin erityinen erona muihin työeläkelaitoksiin, hän sanoo.

Työeläkeyhtiöihin verrattuna sosiaaliturvakenttä on Melassa huomattavasti laajempi. Mela huolehtii myös muusta kuin maatalousyrittäjien eläketurvasta. Melaa voisi verrata

vaikkapa hyvin varusteltuun erikoisliikkeen. Hyllyiltä löytyy, mitä maatalousyrittäjä voi vaan tarvita: on tapaturmavakuutus ja ryhmähenkivakuutus. Melasta saa myös työturvallisuustyöhön ja lomitukseseen liittyvät palvelut.

– Erityisen mieluista työssäni on, että tässä yhdistyvät eläkkeet ja tapaturmavakuutus. Niiden molempien lainsäädännön valmistelun olen kokenut erityisen läheiseksi, Backman sanoo.

Lakien valmistelussa ehkä kuitenkin kaikkien mieleenpainuvimpana hänelle on jäänyt eläkelaitosten vakavaraisuusuudistus.

– Ehkä juuri se näin juristina tuntui hyvin mieluisana kokemuksena, kun työskentelimme vakuutusmatemaatikoiden, aktuaarien, parissa, Backman muistelee.

Takavuosina hän on toiminut myös YEL-uudistusta valmistelleen työryhmän vetäjänä ja luonnollisesti seuraa yhteiskunnassa käytyä keskustelua yrittäjien eläketurvasta. Backman ei ihmettele kohua yrittäjien eläketurvan uudistamisesityksen ympärillä.

Keskustelu varmasti vielä jatkuu sen jälkeenkin, kun eduskunta on asian ratkaissut suuntaan tai toiseen.

– Mutta tärkeintä on saada yrittäjien vakuuttamisen tulos nousemaan, jotta heidän sosiaaliturvansa olisi paremmalla tasolla.

RUUANTUOTTAJAT ovat suurimpana ryhmänä Melan vakuutuskannassa. Maatalousyrittäjiä on yhteensä noin 51 000 ja niistä 3 200 metsäomistajaa, 900 poronhoitajaa ja 500 kalastajaa.

Vakuutusmaksuina laitos kerää 157 miljoonaa euroa maksutulona ja maksettaviin eläk-

– Haluammeko me, että meillä säilyy kotimainen ruuantuotanto? Backman näkee asian yhteiskunnassa arvostuskysymyksenä.

”Yhä selvemmin tarvitsemme kotimaista ruuantuotantoa.”

Työmatkat kotoa Helsingin keskustasta Espoon Tapiolaan Heli Backman kulkee metrolla. Taustalla hämmöttää Länsiväylä, joka vie vapaa-ajanasunnolle Tammisaareen.

keisiin menee rahaa moninkertaisesti, 870 miljoonaa euroa.

Maatalousyrittäjien eläkkeiden rahoitus eroaa muista yksityisaloista siinäkin, että se on jakojärjestelmä (sama pätee YEL-järjestelmään). Toisin sanoen vakuutetuilta veloittettua maksutuloa ei rahastoida. Se kaikki menee, mitä maksuna kerätään eikä riitäkään. Valtionosuus on vuosittain yli 710 miljoonaa euroa, mikä on yli 80 prosenttia maatalousyrittäjille maksetuista eläkkeistä. Vastaavasti valtion korvausaste on noin 30 prosenttia maksetuista YEL-eläkkeistä.

APURAHANSAAJIEN eläketurvan hoitajana Mela on toiminut jo yli kymmenen vuoden ajan. Nykyisin se huolehtii lähes 6 000 apurahansaajan eläketurvasta.

– Apurahansaajien etuusperusteinen eläkejärjestelmä on maatalousyrittäjistä poiketen täysin rahastoiva eikä siihen liity valtionosuutta. Apurahansaaja maksaa kokonaan itse työeläketurvansa.

Maatalousyrittäjien keskimääräinen vakuutusmaksuprosentti on lähes 14 prosenttia. Apurahansaajien keskimääräinen maksuprosentti on hieman alempi, noin

13,3 prosenttia. Apurahansaajien alhaisempaa maksuprosenttia selittää vakuutettujen ikäjakauma, maatalousyrittäjistä suurempi osa kuuluu ikäluokkaan 53–62 vuotta eli korotetun vakuutusmaksun piiriin.

HISTORIALLISET SYYT selittävät nykyisyyttä, sillä maatalousyrittäjät ovat osa suomalaisen yhteiskunnan suurta kertomusta. Viime sotia seuranneet jälleenrakentamisvuodet sekä alueluovutuksissa kotinsa ja tilansa menettäneiden pientilallisten asuttaminen ovat kietoutuneet väistämättä Melan alkuhistoriaan.

Vuonna 1970, kun maatalousyrittäjille perustettiin oma eläkelaitos, Melan vakuutuskannan muodosti noin puoli miljoonaa pientilallista. Kooltaan alkuaikeiden tilat olivat murto-osa nykyisistä.

– Vakuutuskannan supistumista selittävät nämä historialliset syyt ja toisaalta ikärakenteen jyrkkä muutos, Backman sanoo. – Historia seuraa meitä vielä pitkään.

Sisääntuleva maksutulo noin viideltäkymmeneltä tuhannelta vakuutetulta ei selaisenaan mitenkään riitä kattamaan eläkkeensaajille maksettavia eläkkeitä. Men-

HELI BACKMAN

- **Ikä: 52-vuotias.**
- **Työ: Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melan toimitusjohtaja alkuvuodesta 2023.**
- **Oppiarvo: oikeustieteen maisteri.**
- **Onnellisuuden lähteet: Läheiset ihmissuhteet ja perhe (puoliso ja 23-vuotias tytär). Koti sijaitsee Helsingin keskustassa, vapaa-ajanasunto Tammisaarella.**
- **Työelämän motto: Yhdessä tehden tulee parempaa.**
- **Millainen on suhteesi luontoon: Metsässä rauhoitun ja virkistyn.**

neisyyden maksuvelkana Melalla on noin sadantuhannen eläkkeensaajan eläkkeet hoidettavanaan. Siksi valtio maksaa tuntuvan osan.

ENERGIAN korkea hinta lisää paineita maatalousyrittäjien talouteen ja omaan jaksamiseen. Näinä erityisen rankkoina aikoina Backman korostaa työkyvystä huolehtimisen merkitystä.

– Me Melassa välitämme viljelijästä. Meillä on koko maan kattava palveluverkosto. Asiamiehemme ja Välitä viljelijästä- projektityöntekijämme ovat lähellä vakuutettuja ja he vievät varhaisen välittämisen viestiä konkreettisella tavalla eteenpäin, Backman lupaa.

Huoltovarmuus ja kotimaisen ruuantuotannon arvostus on noussut kriisien keskellä aivan uudelleen tarkasteluun. Backman toteaa, että välttämättä energiakriisin jälkeiset muutokset eivät ole pelkästään negatiivisia.

– On hyvä miettiä yhteiskunnassa, mistä puhdas ravinto ja jokapäiväinen leipä saadaan. Jos kriisit syvenevät ympärillämme, yhä selvemmin tarvitsemme kotimaista ruuantuotantoa. ✓

Vihreälle oksalle

Maan tavaksi on muodostunut, että sosiaali- ja tervysministeriössä (STM) meritoitunut vakuutusosaston ylin virkamies siirtyy tilaisuuden osuessa kohdalle työeläkevakuutuslaitoksen johtopaikalle.

Mikä ettei? **Heli Backman** on toiminut lainsäädäntöjuristina lakien valmistelussa jo hyvin pitkään. STM:ssä hän on työskennellyt useaan otteeseen, viimeksi vakuutusosaston ylijohtajana. Parin vuoden ajan hän toimi lakilinjnan johtajana Eläketurvakeskuksessa.

Backmanin loikkaan ministeriöstä Melaan ei liity mitään ihmeellistä. Ilmiönä se on jopa tyyppillinen. Esimerkiksi **Outi Antila**, Backmanin edeltäjä ministeriössä, siirtyi Kelaan pääjohtajaksi. Vuosikymmeniä aiemmin niin ikään vakuutusosaston kansliapäällikkö **Kari Purosta** tuli Ilmarisen toimitusjohtaja. Työeläkevakuutusjärjestelmän isäksi kutsutulla **Teivo Pentikäisellä** ja tämän kanssa yhdessä *Vakuutusopin* kirjoittaneella **Jukka Rantalalla**,

Eläketurvakeskuksen edellisellä toimitusjohtajalla, molemmilla on STM:n ylijohtajatausta.

Ehkä moni lukija saattaa miettiä, miksi Finanssivalvonta (Fiva) vaatii myös Backmanilta, eläkelainsäädännön ja sosiaalivakuutuksen syväsosajalta, perehtymisjakson läpikäymistä ennen toimitusjohtajavastuusiin tarttumista.

Näköjään Fiva ei salli poikkeuksia silloin kun tehtävään valitulta edellytetään hyvää perehtyneisyyttä toimitusjohtajavastuiden kaikissa osa-alueissa.

Backmanilla perehtymiskausi kestää näillä näkymin helmikuulle. Siinä vaiheessa syyskuun puolivälissä alkannutta perehdytysjaksoa on kestänyt kuusi kuukautta.

Melan nykyinen toimitusjohtaja **Päivi Huotari** siirtyi eläkkeelle alkuvuodesta, kun perehtymiskausi on päättynyt.

Lue Huotarin haastattelu sivulta 30.

ANNE IIVONEN

Kuinka paljon työeläkkeet maksoivat vuonna 2021?

Työeläkkeiden hintalappua voidaan arvioida monista näkökulmista. Vuoden 2021 aikana kerätty kokonaismaksutulo on yksi hintalappu. Se on kiinnostava maksajille tässä ja nyt. Eläkkeitä ei kuitenkaan pidä ajatella liiksi tässä ja nyt. Myös menneisyys ja tulevaisuus merkitsevät. Tämä pätee myös eläkkeiden hintalappuun.

Vuonna 2021 työeläkkeiden rahoittamiseen kerättiin 29,0 miljardia euroa. Tästä valtaosa, eli noin 24 miljardia euroa, oli varsinaisia eläkemaksuja. Lisäksi valtion ja Työllisyysrahaston osuudet olivat merkittäviä rahoituksen lähteitä. Suhteessa vakuutettuihin työtuloihin kerätty rahamäärä oli noin 30 prosenttia (taulukko 1). Tämä on suuri rahamäärä ja ehkä enemmän kuin yleensä tulemme ajatelleeksi. Kokonaismaksutasomme on kuitenkin matalampi kuin useissa Euroopan maissa, kuten tuore maksutasoraporttimme kertoo.

TyEL:n kokonaismaksutulo oli 25,2 prosenttia suhteessa vakuutettuihin ansioihin. Valtion eläketurvan piirissä olevilla (JuEL valtio, alempana lyhyesti valtio) vastaava suhdeluku oli 71,4 prosenttia. Toisaalta tiedämme, että TyEL:n ja valtion eläkkeet määrättyvät jokseenkin samoin säännöin. Niinpä kustannuksen tulisi olla likimäärin sama. Silti maksumittarilla valtion eläkkeiden hinta näyttäisi lähes kolminkertaiselta TyEL:n eläkkeen hintaan verrattuna. Yhden vuoden maksutaso ei kerro paljoakaan eläkkeiden hinnasta.

Sitoumus maksaa vastainen työeläke syntyy työeläkelaitoksille silloin, kun eläke karttuu. Sen sijaan eläkkeiden maksaminen tarkoittaa vastuun purkautumista. Siällisesti eläkelaitokset lyhentävät velkaansa maksaessaan eläkkeitä.

Kun eläkkeiden maksaminen ymmärretään velan lyhentämisenä, TyEL:n ja valtion eläkkeiden vertailu palaa ymmärrettäväksi. Korkealla kokonaismaksullaan valtio lyhentää velkaansa, joka on muodostunut vuosikymmenten aikana. Myös TyEL-laitokset lyhentävät velkaansa maksaessaan eläkkeitä, mutta suhteessa palkkasummaan tätä velkaa on vähemmän.

ENTÄ ELÄKEKUSTANNUS, mitä se oli viime vuoden osalta? Kyseinen kustannus on sitoumus maksaa vuonna 2021 karttuneet eläkkeet tulevaisuudessa. Vuoden 2021 vakuutettu työtulosumma sekä tietyt sosiaali-etuusjaksot määrittävät tämän sitoumuksen suuruuden. Vuotuisen eläkekustannuksen näkeminen sitoumusten kasvuna on lopultakin varsin kiistatonta, kun asiaa pysähtyy ajattelemaan.

HINTA-ARVIOITA VUODEN 2021 TYÖELÄKKEILLE

Taulukko 1

	TyEL	Valtio	Kaikki
Työtulosumma, mrd. €	63,9	6,2	96,7
Kokonaismaksutulo, mrd. €	16,1	4,4	29,0
Kartutetut eläkkeet, korko 0 %, mrd. €	29,8	2,9	47,0
Kartutetut eläkkeet, korko 3 %, mrd. €	11,2	1,3	18,2
Prosenttia työtulosummasta			
Kokonaismaksutulo	25,2 %	70,4 %	30,0 %
Kartutetut eläkkeet, korko 0 %	46,7 %	46,1 %	48,6 %
Kartutetut eläkkeet, korko 3 %	17,5 %	20,8 %	18,8 %

Vaikka tämä idea on kiistaton, hintalappu suuruudesta voidaan kiistellä. Hintalappu suuruuden kannalta keskeistä on se, miten muutamme tulevien vuosikymmenien aikana maksettavat eläkkeet vuoden 2021 kustannukseksi. Tämä muunnos tehdään diskonttaamalla tulevat suoritukset jollain korolla vuoteen 2021. Koron tasolla on dramaattinen vaikutus hintalappuun.

Tulevat maksusuoritukset voidaan diskontata kartutushetken riskittömällä pitkäaikaisen lainan korolla. Ranskan valtion 10 vuoden lainan reaalkorko on likimäärin nolla prosenttia. Kyseessä on siis laina, jonka tulevat suoritukset on suojattu hintatason muutoksilta.

Nollan prosentin reaalisella diskonttokorolla vuonna 2021 karttuneiden työeläkkeiden hinta olisi ollut 47 miljardia euroa. Tämä on 49 prosenttia suhteessa vakuutettuun työtuloon ja selvästi enemmän kuin vuonna 2021 kerätty maksutulo. Suhteessa työtuloihin TyEL:n ja valtion eläkkeiden hinta näyttyy kuitenkin jokseenkin samana kuten pitääkin (taulukko 1).

Nähtävästi valtion lainakorko on kuitenkin liian matala diskonttokorko. Eläkkeet seuraavat talouskehitystä indeksoinnin vuoksi. Jos talous kasvaa vahvasti, karttuneisiin eläkkeisiin tehdään isoja korotuksia ja päinvastoin. Lisäksi lakimuutoksilla on vaikutettu jo karttuneisiin eläkkeisiin. Oletettavasti vastaisuudessa voidaan tehdä näin. Karttuneet työeläkkeet siis joustavat tietyssä määrin talouskasvun ja eläkkeiden rahoitusmahdollisuuksien mukaan.

DISKONTTOKOROKSI toinen ääripää on eläkevarojen odotettavissa oleva tuotto. Eläketurvakeskuksen (ETK) pitkän aikavälin laskelmissa perusoletuksena on 2,5 prosentin reaalityttö seuraavalle 10 vuodelle ja 3,5 prosenttia tämän jälkeen. Yksinkertaisuuden vuoksi tuotto-oletuksen käyttö on tietyissä yhteyksissä perusteltua, mutta yksinkertaistus on syytä huomata. Yksinkertaistetaan tuotto-oletusta vielä hivenen ja asetetaan reaalisesti diskonttokoroksi 3,0 prosenttia vuodessa. Tällöin vuoden 2021 työeläkkeiden hintalappuksi saadaan 18,2 miljardia euroa, joka on noin 19 prosenttia suhteessa vakuutettuun työtuloon.

Suomalaisen työeläkkeen yhteydessä eläkemaksun näkeminen vuotuisen eläkkeen hintana on hieman takaperoista. Eläke kartutetaan työansioiden perusteella eli vakuutetulle syntyy oikeus tulevaan eläkkeeseen. Vakuutetun oikeus luo eläkelaitoksille maksuvelvollisuuden. Tämä velvollisuuden syntyminen on siis eläkkeen hinta. Pitkä aikaväli eläkkeen kartutuksen ja maksamisen välillä ei muuta periaatetta. Hintalappu suuruuteen se kuitenkin vaikuttaa.

Englannin sanalla bond on monta käännöstä. Se voidaan kääntää sanaksi sitoumus, mutta myös sanaksi velkakirja. Velkakirjan ydinhän on sitoumus maksaa velkojalle luvattu summa. Sitoumuksen vakavasti ottamisella on seurauksensa. Ensinnäkin eläkkeen kartuttaminen ilman vastaavaa rahastointia on velkaantumista. Toisaalta rahastoimattoman eläkkeen maksaminen eläkkeen saajalle on velan kuolettamista. Sen sijaan rahastoimattoman eläkkeen maksaminen ottamalla velkaa ei ole varsinaisesti velkaantumista. Tällöin maksusitoumus muuttaa muotoaan. Ja viimeinen, vaan ei vähäisin huomio: Kun eläkkeiden määräytymissäantöjä muutetaan, kustannukset muuttuvat heti, eivätkä vasta silloin, kun eläkkeitä maksetaan.

ISMORISKU

Karttuneet eläkeoikeudet ja rahastointiaste

	TyEL	JuEL valtio	JuEL kunta	Kaikki
Eläkevarat, mrd. €	161,1	23,6	67,7	257,5
Karttuneet eläkeoikeudet, mrd. €	455,0	93,4	150,6	771,1
Rahastointiaste, %	35,4	25,3	45,0	33,4

Eläkevarat, karttuneet eläkeoikeudet ja rahastointiaste vuonna 2021, kun reaali diskonttokorko on 2,5 prosenttia vuoden 2022 elokuusta vuoteen 2031 ja 3,5 prosenttia vuodesta 2032 alkaen. Rahamäärät ovat käyvin hinnoin.

Tiettyyn hetkeen mennessä karttuneiden eläkkeiden pääoma-arvolla tarkoitetaan sitä rahamäärää, joka tuottoineen riittäisi kyseiseen hetkeen mennessä karttuneiden eläkkeiden kustantamiseen.

Arviot karttuneiden eläkeoikeuksien määristä perustuvat Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmaan (Eläketurvakeskuksen raportteja 5/2022).

Työeläkevarojen määrällä tarkoitetaan työeläkelaitosten sijoitusvarallisuuden käypähintaista arvoa kunkin vuoden lopussa. Sijoitustuottojen vuotuinen vaihtelu vaikuttaa voimakkaasti työeläkevarojen määrään.

Karttuneiden eläkkeiden arvo on laskettu käyttäen 2,5 prosentin reaali diskonttokorkoa vuoden 2022 elokuusta

vuoteen 2031 asti ja 3,5 prosentin reaali diskonttokorkoa 2032 alkaen.

Vuoden 2021 loppuun mennessä karttuneiden työeläkkeiden arvo oli yhteensä 771,1 miljardia euroa, mikä on kolme kertaa vuoden 2021 bruttokansantuote.

Rahastointiaste saadaan jakamalla työeläkevarojen määrä karttuneiden eläkkeiden pääoma-arvolla. Tämä tunnusluku kuvastaa sitä, missä määrin jo karttuneet eläkkeet voidaan rahoittaa jo kerätyillä eläkevaroilla ja näille varoille vastaisuudessa saatavilla tuotoilla.

Vuoden 2021 lopussa koko työeläkejärjestelmän rahastointiaste oli 33,4 prosenttia.

Lähde: ETK, Työeläkeindikaattorit 2022

Velka tarkoittaa sitoumusta

Englannin sanalla bond on monta käännöstä. Se voidaan kääntää sanaksi sitoumus, mutta myös sanaksi velkakirja. Velkakirjan ydinhän on sitoumus maksaa velkojalle luvattu summa.

Sitoumuksen vakavasti ottamisella on seurauksensa. Ensinnäkin eläkkeen kartuttaminen ilman vastaavaa rahastointia on velkaantumista. Toisaalta rahastoimattoman eläkkeen maksaminen eläkkeen saajalle on velan kuolettamista.

Sen sijaan rahastoimattoman eläkkeen maksaminen ottamalla velkaa ei ole varsinaisesti velkaantumista. Tällöin maksusitoumus muuttaa muotoaan. Ja viimeinen, vaan ei vähäisin huomio: Kun eläkkeiden määräytymissäantöjä muutetaan, kustannukset muuttuvat heti, eivätkä vasta silloin, kun eläkkeitä maksetaan.

ISMORISKU

Ulkomailla työskentely ampaissut nousuun

Ulkomaan työskentelyä varten myönnettävissä A1-todistuksissa näkyy uutena trendinä ulkomailla tehtävä etätyö. Myös monessa maassa työskentelevien joukko on kasvanut.

Ulkomaantyön vakuuttamistilanteet ovat palanneet kasvu-uralle koronavuosien jälkeen. Tänä vuonna hakemuksia on ennätysmäärä.

– Hakemusmäärien kasvuun vaikuttavat muun muassa koronapatouman purkautuminen, lisääntynyt ulkomailla tehtävä etätyö sekä valvonta, arvioi Eläketurvakeskuksen ulkomaanpalveluiden yksikön päällikkö **Noora Allenius**.

A1-todistusta haetaan Eläketurvakeskukselta, kun henkilö lähtee ulkomaille työskentelemään EU- tai sosiaaliturvasopimusmaihin. Tällöin tulee ratkaistavaksi se, minkä maan sosiaaliturvaan henkilö kuuluu.

Noora Allenius ETK:sta kertoo, että EU-alueella rajat ylittävä etätyö lisääntyy koko ajan.

– A1-todistuksen sähköinen hakeminen helpottaa asioiden käsittelyä, Valmetin Tiina Huuskonen kertoo.

– Perinteisesti ulkomaille on lähdetty komennuksille eli suomalainen yritys on lähettänyt työntekijän tietyksi ajaksi ulkomaille töihin esimerkiksi toisessa maassa olevaan tytäryritykseen, Allenius sanoo.

Alleniuksen mukaan viime vuosina enemmistöä ovat olleet säännöllisesti useassa maassa työskentelevien tilanteiden ratkaisut. Useassa maassa töitä tekevät tyypillisesti rekkakuskit, sairaanhoitajat, esiintyvät taiteilijat ja myös monenlaiset projektityöntekijät.

Koronan myötä nopealla aikataululla tuli ratkaistavaksi runsaasti etätyöhön liittyviä ulkomaantyön vakuuttamiskysymyksiä, kun ulkomailla työskennelleitä kutsuttiin takaisin kotimaihinsa etätöihin.

RAJAT YLITTÄVÄ ETÄTYÖ on kasvussa ja näyttää jäävän pysyväksi työskentelymuodoksi osana ulkomaantyöskentelyä.

Eläketurvakeskuksessa on kuitenkin huomattu, että viime aikoina monissa organisaatioissa on alettu rajoittamaan ulkomailla tehtävää etätyötä.

Työntekijän näkökulmasta etätyö etelän lämmössä voi vaikuttaa houkuttevalta ja Suomessa tehtävään etätyöhön rinnasteiselta.

– Työnantajalle sen sijaan tulee ulkomaan etätyöstä monia asioita mietittäväksi. Näitä ovat sosiaaliturvan ja A1-todistuksen

lisäksi muun muassa työluvut ja verotus, Allenius mainitsee.

VALMETISSA ulkomaantyö on muuttanut muotoaan. Koronarajoitukset toivat paljon muutoksia ulkomailla työskentelyyn, ja osa käytännöistä jäi pysyviksi.

– Eri maiden työlupakäytännöt tiukentuivat koronan aikana, ja tämä näkyy edelleen matkustusrajoituksina ja karanteeni-ajoissa, **Tiina Huuskonen** Valmetin Global Mobility -tiimistä kertoo.

Valmetin liiketoiminta perustuu globaaleihin projekteihin. Valmetilaiset suuntaavat ulkomaille töihin monin eri tavoin: pitkille, muutamien vuosien komennuksille sekä lyhyempien projektien perässä muutamiksi viikoiksi tai kuukausiksi.

A1-todistus

- osoittaa, minkä maan sosiaaliturvaan työntekijä kuuluu ja mihin maahan työnantaja maksaa vakuutusmaksut
- koskee EU/ETA-maita, Sveitsiä ja Iso-Britanniaa
- haetaan Eläketurvakeskuksen sähköisestä asiointipalvelusta.

– Projektikomennukset ja työmatkat ovat kasvamaan päin. Matkustaminen on kuitenkin myös vähentynyt maihin, jonne on ollut vaikea päästä matkustusrajoitusten ja karanteenien vuoksi. Tämän vuoksi on otettu käyttöön myös enemmän asemamaan osamista sekä tuettu projekteja etänä, Huuskonen kertoo.

Valmetissa ja sen tytäryhtiöissä työskentelee noin 17 000 työntekijää eri puolilla maailmaa.

Kymmenien tuhansien työntekijöiden sujuva liikkuminen eri maiden välillä vaatii Valmetilta vankkaa ulkomaankomennusten hallintaa sekä yhteistyötä eri maiden ja viranomaisten kanssa.

– Joissain maissa viranomaisilta saatu tieto ei ole aina tasalaatuaista ja asioiden käsittely saattaa kestää. Eläketurvakeskukselta olemme saaneet oikeita neuvoja

ja asiantuntevaa palvelua nopeasti. Myös A1-todistuksen sähköinen hakeminen on helpottanut asioiden käsittelyä huomattavasti, toteaa Huuskonen.

NOORA ALLENIUS Eläketurvakeskuksesta tunnistaa viranomaisyhteistyön merkityksen, kun EU-alueella rajat ylittävä työssäntyy koko ajan. Toimintaa kehitetään jatkuvasti suuntaan, joka mahdollistaa asiakkaille sujuvan palvelun.

Lisäksi vaikutetaan ulkomaantyön vakuuttamisen lainsäädäntöön niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla.

– Parhaillaan EU:n yhteisessä etätyöryhmässä mietimme, miten tulevaisuudessa tulisi menetellä sääntöjen osalta, jotta ne vastaisivat työelämän muuttuneisiin tarpeisiin, Allenius summaa. ✓

Joko Ollikainen

Esimerkkejä ulkomaantyön vakuuttamistilanteista

Suomalainen työnantaja lähettää työntekijän Ruotsiin töihin muutamaksi vuodeksi.

Työntekijälle voidaan myöntää edellytysten täyttyessä A1-todistus enintään viideksi vuodeksi. Näin pitkä komennus edellyttää aina myös työskentelymaan suostumusta. Jos A1-todistus voidaan myöntää, työntekijän sosiaaliturva säilyy Suomessa ja työnantaja jatkaa vakuutusmaksujen maksamista Suomeen.

Työnantaja hakee A1-todistusta Eläketurvakeskuksesta.

Suomalainen työnantaja, jonka työntekijä tekee eri pituisia projekteja eri EU-maissa.

Työntekijä, joka tekee säännöllisesti työtä Suomen lisäksi yhdessä tai useammassa EU-maassa vakuutetaan yleensä omassa asuinmaassa, jos hän tekee siellä huomattavan osan (vähintään 25 %) työstä.

Työnantaja hakee Eläketurvakeskuksesta A1-todistusta, joka voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Norjassa keikkatöitä tekevä sairaanhoitaja, joka asuu ja työskentelee vakituisesti Suomessa.

Jos ulkomaantyö tehdään virkasuhteessa, esimerkiksi yliopistollisessa sairaalassa, vakuutetaan kaikki työ virkasuhteessa. Myös suomalainen työnantaja vakuuttaa Suomessa tehdyn työn Norjassa.

Työntekijän tulee hakea A1-todistusta itse Eläketurvakeskuksesta.

Työntekijä on lähdessä kolmeksi kuukaudeksi etätöihin Espanjaan.

Myös etätyöntekijä tarvitsee A1-todistuksen, jonka työnantaja hakee työntekijälleen Eläketurvakeskuksesta.

Työnantaja on saksalainen yritys, työ tehdään kokonaan etänä Suomesta käsin.

Suomessa tehtävä työ vakuutetaan Suomessa. Saksalaisen työnantajan tulee vakuuttaa etätyöntekijä Suomessa.

Työntekijä tekee työtä Suomessa sekä suomalaiselle että ruotsalaiselle yliopistolle.

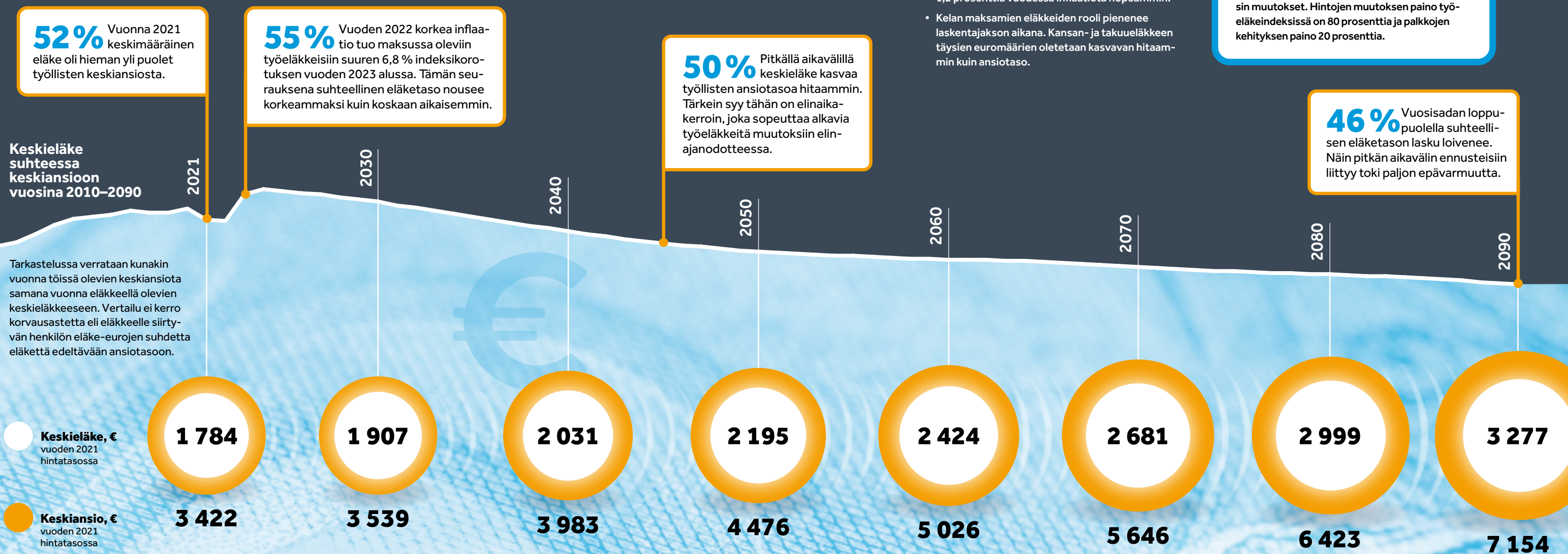
Jos työ ruotsalaiselle yliopistolle tehdään virkasuhteessa, kuuluu työntekijä kaiken työn osalta Ruotsin sosiaaliturvaan, vaikka kaikki työ tehdään Suomessa. Myös suomalainen yliopisto vakuuttaa oman osuutensa työstä Ruotsissa.

Työntekijän tulee hakea itse A1-todistusta Eläketurvakeskuksesta.

Miten eläkkeiden käy tulevaisuudessa?

Miten eläkkeet riittävät lähivuosikymmeninä? Pitäisikö olla huolissaan, miettivät nyt työssä olevat. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmien mukaan eläkkeiden suhde ansiotasoon laskee tulevaisuudessa, mutta maltillisesti.

Laskelman oletuksia:

- Työllisten ansiotaso kasvaa pitkällä aikavälillä noin 1,2 prosenttia vuodessa inflaatiota nopeammin.
- Kelan maksamien eläkkeiden rooli pienenee laskentajakson aikana. Kansan- ja takuueläkkeen täysien euromäärien oletetaan kasvavan hitaammin kuin ansiotaso.

Termit tutuiksi

ELINAIAKERROIN Kerroin, jolla alkava vanhuuseläke (tai työkyvyttömyyseläke) sopeutetaan odotettavissa olevaan eliniän muutokseen. Elinaikakerroimen tarkoituksena on pitää elinajan pitenemisestä johtuvat eläkekustannukset kurissa ja kannustaa jatkamaan työntekoa.

TYÖELÄKEINDEKSI Työeläkeindeksillä tarkistetaan kaikkia maksussa olevia eläkkeitä. Indeksitarkistuksen määrään vaikuttavat Tilastokeskuksen laskemien kuluttajahinta- ja ansiotasoindexin muutokset. Hintojen muutoksen paino työeläkeindeksissä on 80 prosenttia ja palkkojen kehityksen paino 20 prosenttia.

KESKIANSIIO Työllisten keskimääräinen työeläkevakuutettu ansio.

KESKIELÄKE Suomessa asuvien keskimääräinen kokonaiseläke, joka sisältää työeläkkeen, kansaneläkkeen, takuueläkkeen ja erityisturvan eläkkeet. Tarkasteluun eivät

kuulu osa-aikaeläkettä, osittaista vanhuuseläkettä tai pelkkää perhe-eläkettä saavat.

Keskieläkettä verrataan keskiansioon bruttona eli verotusta ei ole huomioitu. Nettona vertaamalla suhde olisi suurempi, koska keskieläkkeen veroprosentti on keskiansion veroprosenttia pienempi.

Lähde:

LAKISÄÄTEISET ELÄKKEET – PITKÄN AIKAVÄLIN LASKELMAT 2022

Raportissa esitellään Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmat lakisääteisten eläkkeiden kehityksestä vuosille 2022–2090. Pääpaino on työeläkkeistä koskevissa laskelmissa. Raportissa tarkastellaan eläkemenojen ja etuustason kehitystä sekä työeläkkeiden rahoitusta.

Tikanmäki, H. & Reipas, K. & Lappo, S. & Merilä, V. & Nopola, T. & Sankala, M. Eläketurvakeskuksen raportteja 05/2022

YEL turvaa muutakin

Pelkkää eläkettä paljon enemmän

Sijoittajan riskit tunteva yrittäjä Merja Mähkä ei luota pelkkään pörssiin, vaan eläke- ja sosiaaliturvansa hän varmistaa kunnon YEL-vakuutuksella. Työtulon arviointi tuottaa kuitenkin suurta tuskaa.

Media-alan yrittäjä ja yksityis-sijoittaja **Merja Mähkä**, 45, on pitkäjänteisen säästämisen puolestapuhuja. Hänen mielestään yrittäjän ei kuitenkaan kannata laskea eläketurvaansa pelkkien sijoitustensa varaan.

Myös yrittäjän eläkevakuutuksen on syytä olla kunnossa, sillä se tuo turvaa myös työuran yllättäviin käänteisiin.

– Moni yrittäjä ei tule välttämättä ajatelleeksi, että eläketurvan ohella yrittäjän eläkelaki (YEL) vaikuttaa oleellisesti myös hänen sosiaaliturvaansa.

Mähkä harmittelee, että monella yrittäjällä tuntuu olevan YEL-vakuutuksesta väärä käsitys. Hän muistuttaa, että yrittäjän eläkelaki on yrittäjälle pakollinen samaan tapaan kuin työnantajan on järjestettävä palkansaajan eläketurva työntekijän eläkelain (TyEL) kautta.

– Yrittäjät maksavat eläkevakuutusmaksuja, joista heille karttuu työeläkettä samoin perustein kuin palkansaajille.

– Yleinen luulo kuitenkin on, että yrittäjä maksaa enemmän eläketurvastaan kuin palkansaaja. Työnantajayrittäjät toki tietävät, että näin ei ole. Sen sijaan yksinyrittäjistä saattaa tuntua, että heille eläkemaksut ovat suuremmat kuin palkkatöissä käyvälle naapurille.

YEL on vakuutus, ei sijoitus

Yrittäjän eläkekertymä ja muu sosiaaliturva lasketaan YEL-työtulosta, mikä tarkoittaa yrittäjän työpanoksen arvoa rahassa mitattuna. Sen pitäisi vastata palkkaa, jota samasta työstä maksettaisiin palkatulle työntekijälle.

Yrittäjä ei voi itse määrittellä työtuloaan, vaan sen vahvistaminen on lain mukaan työeläkeyhtiön tehtävä. Käytäntö on muotoutunut kuitenkin vuosien varrella niin, että eläkeyhtiö on hyväksynyt yrittäjän ilmoittaman työtulon.

Se on johtanut monen yrittäjän kohdalla alivakuuttamiseen. Mähkän mukaan moni heistä ei tule ehkä ajatelleeksi, että matala työtulo tarkoittaa myös matalia sairaspäivä- tai vanhempainrahan kaltaisia

etuksia. Työtulo määrittää myös työttömyyspäivärahan tason.

– YEL ei ole vain eläkettä varten. Kyse on vakuutuksesta, ei sijoituksesta, Mähkä korostaa.

Hän tuntee yrittäjiä, joille YELin antama turva on ollut tarpeen esimerkiksi menetetyt työkyvyn vuoksi.

– Yrittäjä ottaa ison riskin, jos hän maksaa eläkevakuutuksestaan vain minimimaksun ja ajattelee, että säästänpä nekin rahat. Elämässä voi tapahtua mitä tahansa.

Työtulo vaikea hahmottaa

Mähkä on pyrkinyt arvioimaan oman työtulonsa niin, että se vastaisi hänen työpanoksensa arvoa. Käytännössä arvion tekeminen on erittäin vaikeaa.

– Työtulo on aivan aataminaikuinen hätkyrä, jota on hemmetin vaikea hahmottaa.

Yrittäjänä Mähkä on monessa mukana, ja tulot tulevat lukuisista erilaisista lähteistä. Hän muun muassa kirjoittaa kolumneja lehtiin, tekee podcasteja ja mainoksia, käy puhujakeikoilla ja kirjoittaa tietokirjoja.

– Työtulon arvioiminen on ehkä helpompaa, jos yrittäjä tekee vain yhtä työtä. Nykyaikaisessa työelämässä näin tapahtuu kuitenkin entistä harvemmin.

Mähkä on määritellyt työtulonsa 34 000 euroon vuodessa ja maksaa YEL-mak-

”Työtulo on aivan aataminaikuinen hätkyrä, jota on hemmetin vaikea hahmottaa.”

Yrittäjä Merja Mähkä on tyytyväinen siihen, että hän on asettanut YEL-työtulonsa oikealle tasolle yritystoiminnan alusta lähtien. Se vaikuttaa oleellisesti myös hänen sosiaaliturvaansa.

”Vakuutus tarkoittaa, että eläkettä saa varmuudella kuolemaansa saakka.”

Sijoitusmarkkinoihin perehtynyt Merja Mähkä tuntee hyvin pörssisijoitusten riskit. Huonolla tuurilla osakesäästöjen arvo voi romahtaa juuri silloin, kun niitä alkaisi eläkkeellä tarvita.

sua 633 euroa kuukaudessa. Työtulossa vakuuttamisen alaraja on tänä vuonna 8 261,71 euroa.

– Työtuloni on hieman alakantissa suhteessa nykyisiin tuloihini. Olen pohtinut sen nostamista.

Toisaalta Mähkä on laskenut, että eläketurva on nykyisellä työtulotasolla riittävän hyvä.

– Ennen yrittäjän uraa olin palkkatöissä ja sain hyvää palkkaa. Sen ja nykyisen työtulon ansiosta tulen saamaan enemmän eläkettä kuussa kuin suomalaiset keskimäärin, jos jatkan töissä niin pitkään kuin ikäluokkani pitäisi jaksaa jatkaa.

Mähkä on tyytyväinen siihen, että yritystoiminnan alusta lähtien hän on asettanut työtulonsa vastaamaan suunnitellen todellisuutta. Pari vuotta sitten hän jäi vanhempainvapaalle ja sai siltä ajalta korvauksen, joka työtulon minimimäärällä olisi jäänyt huomattavasti matalammaksi.

Yksinyrittäjän huoli aiheellinen

Finanssivalvonta huomautti viime vuoden teema-arviossaan työeläkeyhtiöille, että ne ottavat työtulon arvioinnissa liikaa huomioon yrittäjien omat ilmoitukset työtulosta ilman kriittistä tarkastelua.

Työeläkeyhtiöt ovat nyt tarkistamassa käytäntöjään. Myös valmisteilla olevan

YEL-lakiuudistuksen tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia tarkistaa työtulon oikea taso. Tarkistus tehtäisiin kolmen vuoden välein hyödyntämällä tietoja yrityksen toteutuneesta liikevaihdosta. Työtulon määrittelyssä otettaisiin kuitenkin edelleen huomioon yrittäjän ja yrityksen yksilöllinen tilanne.

Uudistus on kuohuttanut etenkin pien- ja yksinyrittäjiä. Osalla yrittäjistä YEL-maksut nousisivat reippaasti, jos heidän pitäisi maksaa sitä nykyistä korkeammaksi arvioidun työtulon mukaan.

Mähkä tuntee paljon yksinyrittäjiä ja freelancereita, joiden huoli toimeentulosta on aiheellinen.

– Laskutettavat tulot voivat jäädä niin pieniksi, että niistä on vaikea maksaa korkeampia eläkemaksuja. Voi olla, että osa yrittäjistä joutuisi lopettamaan yritystoimintansa kokonaan.

Sijoitukset voivat ehtyä eläkepäivillä

Toisaalta työtulon tarkistuksia oikeammalle tasolle vastustaa myös se joukko yrittäjiä, jotka eivät luota tehottomaksi koettuun YEL-järjestelmään. He haluavat järjestää eläketurvansa sijoittamalla rahat itse.

– Toki jos varallisuutta on eläkkeelle jäädessä miljoonia, niin se varmasti riittää.

Normaalit ihmiset eivät kuitenkaan saa sellaisia summia ikinä säästöön, Mähkä muistuttaa.

Mähkän mukaan hankaluuksia voitulla elämän loppuvaiheessa, jos eläkepäiviä varten kerätyt sijoitukset loppuvatkin kesken.

– Haastaisinkin yrittäjiä kysymään itseltään, onko heillä selkeää käsitystä, kuinka paljon eläkepäiviä varten pitää säästää. YEL on vakuutus ja se tarkoittaa, että eläkettä saa varmuudella kerran kuussa kuolemaansa saakka.

Mähkältä kysytään paljon sijoittamisen ja YEL-vakuuttamisen eroista. Ne menevät helposti sekaisin, vaikka kyse on kahdesta eri asiasta.

– Vaikkapa indeksirahastoihin sijoittamisen vertaaminen työeläkejärjestelmän tarjoamiin eläkeisiin on älyvapaata. Veroisin sellaista rinnastusta.

Sijoittajana Mähkä tietää hyvin sijoitusmaailman riskit. Huonolla tuurilla osakesäästöjen arvo voi romahtaa juuri silloin, kun niitä alkaisi eläkkeellä tarvita.

– Lisäksi vaatii paljon itsekuria olla koskematta eläkesäästöihin, jos mieli tekee keittiöremonttia tai törmää unelmien asuntoon.

Työeläkejärjestelmässä rahat ovat turvassa tällaisilta houkutusilta. ✓

*Jaana Rissanen
sosiaali- ja terveys-
ministeriöstä
tuntee YEL-lain
valmisteluvaiheet.*

*Janne Makkula
Suomen Yrittäji-
tä korostaa, että
tietoisuus eläke-
turvasta on kohen-
nut tänä syksy-
nä.*

*Harri Kangaskoski
työeläkeyhtiö
Elosta kannustaa
yrittäjiä ottamaan
selvää eläke-
turvastaan tietoon
perustuen.*

*Jenni Karjalainen
Uusi työ ry:stä
tunnistaa yrittä-
jien tuskailun työ-
tulon määrittämi-
sessä.*

YEL-uudistuksesta pauhattu pitkin syksyä Kohu herätti yrittäjät

Eduskunta sai kesällä käsiteltäväkseen esityksen yrittäjän eläkelain (YEL) uudistuksesta. Siitä käynnistyi etenkin sosiaalisessa mediassa kiivas keskustelu, joka yllätti mittasuhteiltaan kokeneet asiantuntijatkin.

Kuumentuneessa YEL-keskustelussa on paljon väärinkäsityksiä. Mutta asiantuntijat löytävät kohusta hyviäkin puolia. Se herätti yrittäjät ottamaan selvää omasta eläketurvastaan.

Suomen Yrittäjien johtaja **Janne Makkula** on käynyt syksyn aikana puhumassa YEL-asioista kymmenissä tilaisuuksissa ja tavannut satoja huolestuneita yrittäjiä. Hänen mukaansa YELiin liittyy valtavia tunteita ja paljon väärinkäsityksiä.

– Yrittäjät ovat olleet huojentuneita, kun he ovat saaneet oikeaa tietoa ja pystyvät arvioimaan uudistusta sen pohjalta, Makkula sanoo.

Etenkin pientä yritystoimintaa pyörittävät kokevat huolta tulevasta.

Toisen äänekkään ryhmän muodostavat yrittäjät, jotka eivät lähtökohtaisesti luota tehottomaksi koettuun eläkejärjestelmään.

– Nämä yrittäjät eivät halua laittaa järjestelmään euroakaan nykyistä enempää. He näkevät YEL-järjestelmän vakuutuksen sijaan sijoituksena, joka tuottaa heikommin kuin saman rahan laittaminen itse vaikkapa osakkeisiin.

Uhkakuvia värien tietojen pohjalta

Myös työeläkeyhtiö Elon vakuutusjohtaja **Harri Kangaskoski** harmittelee, että julkisessa keskustelussa uhkakuvia on rakennettu värien tietojen pohjalta. Suurin väärinymmärrys on ollut, että eläketurvan tasoon vaikuttava työtulo määriteltäisiin yksioikoisesti alan mediaanipalkan mukaan.

– Yrittäjän yksilökohtaiset erot on otettu tähänkin saakka huomioon, mutta lakiuudistus velvoittaisi tähän entistä painokkaammin, Kangaskoski sanoo.

Myös sosiaali- ja terveysministeriön johtaja **Jaana Rissanen** muistuttaa, että lakiuudistuksessa on kyse ennen muuta tarkennuksista YELin soveltamiskäytäntöihin. Näin käytännöt saadaan vastaamaan sitä, mitä niiden tulisi jo nykyisen lain mukaan olla.

– Mediaanipalkka on saanut käsittämättömän suuren merkityksen julkisessa keskustelussa, vaikka työtulon arvioinnin perustana on ollut keskipalkka koko järjestelmän olemassaolon ajan 1970-luvun alusta.

Rissanen mielestä myönteistä on, että väärinkäsitysten oikaisussa on ainakin ▶

Mediaanipalkka on saanut käsittämättömän suuren merkityksen julkisessa keskustelussa, vaikka työtulon arvioinnin perustana on ollut keskipalkka koko järjestelmän ajan eli 1970-luvun alusta lähtien.

JAANA RISSANEN
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

osittain onnistuttu. YEL-järjestelmän kritiikissä on kuitenkin myös periaatteellista vastustusta.

– Osa yrittäjistä pitää tiukasti kiinni siitä, että heidän pitäisi saada määritellä työtulonsa vapaasti itse.

Rissanen muistuttaa, että lain mukaan tätä vapautta ei ole kuitenkaan koskaan edes ollut.

– Sillä työtulon vahvistamisesta lainmuokausena vastaa aina eläkeyhtiö, hän sanoo.

Tarkennuksia työtulon määrittämiseen

Finanssivalvonta havaitsi viime vuoden teema-arviossaan, että eläkeyhtiöt ovat lähes poikkeuksetta vahvistaneet yrittäjän työtulon määräksi yrittäjän oman arvion mukaisen työtulon ilman tapauskohtaista harkintaa.

Menettely ei Finanssivalvonnan mukaan täytä sääntelyn vaatimuksia työtulon määrittämisestä.

Yleistä alivakuuttamisen ongelmaa on lähdetty korjaamaan työeläkeyhtiöissä muun muassa lisäämällä työtulon harkinta-

vaiheen resursointia ja ilmoitettuun työtu-
luon liittyvää harkintaa.

– Lakiuudistus selkeyttäisi työtulon arviointia ja antaisi tähän entistä paremmat työkalut.

Helpotusta tuovat myös Eläketurvakeskuksen (ETK) ja eläkeyhtiöiden kehittämät digitaaliset laskurit, joiden pohjalta pystytään mallintamaan entistä paremmin työtulon oikeaa tasoa, Harri Kangaskoski huomauttaa.

Hän on tyytyväinen siihen, että uusi lainsäädäntö toisi aiempaa paremmat mahdollisuudet tarkistaa työtulon oikea taso. Tarkistus tehtäisiin kolmen vuoden välein ja

Iso osa kevytyrittäjistä kokee työtulon määrittelyn vaikeaksi. Järjestelmän sisään tarvittaisiin vaihtoehtoinen mahdollisuus vakuuttaa itsensä toteutuneiden ansioiden mukaan.

JENNI KARJALAINEN
UUSI TYÖ RY

siinä hyödynnetään tietoja yrityksen toteutuneesta liikevaihdosta.

– Tämä ei ole kuitenkaan ainoa kriteeri. Yrittäjällä on vastaisuudessa mahdollisuus antaa lisätietoja esitettyyn työtu-
luon.

Kangaskosken mukaan hyvän viestinnän merkitys korostuu vastedes entises-
tään, jotta sekä eläkeyhtiöllä että asiakkaalla olisi asioista yhteinen näkemys.

– Toivoisin, että yrittäjät hakeutuisivat oikean tiedon äärelle ja kysyisivät eläkeyhtiöiltä. Me palvelemme mielellämme ja kerromme faktat.

Pienyrittäjät kaipaavat selkeyttä

Myös itsensätyöllistäjiä ja kevytyrittäjiä edustavan Uusi työ ry:n toiminnanjohtaja Jenni Karjalainen näkee YEL-keskustelussa

YELiin liittyy valtavia tunteita ja paljon väärinkäsityksiä. Yrittäjät ovat olleet huojentuneita, kun he ovat saaneet oikeaa tietoa ja pystyvät arvioimaan uudistusta sen pohjalta.

JANNE MAKKULA
SUOMEN YRITTÄJÄT RY

myönteisiä piirteitä. Moni yrittäjä on havah-
tunut siihen, että kyse ei ole vain eläketur-
vasta vaan myös omasta sosiaaliturvasta.

Hän toivoo, että päättäjätkin havahtuisivat nyt pohtimaan tosissaan YEL-järjestelmän kipupisteitä ja laajempaa remonttia pitkällä aikavälillä.

– Oleellista on, että järjestelmä olisi mahdollisimman helppo ja yksiselitteinen. Iso osa kevytyrittäjistä kokee esimerkiksi työtulon määrittelyn vaikeaksi. Siksi järjes-

Helpotusta YEL-työtulon arviointiin tuovat ETK:n ja eläkeyhtiöiden kehittämät digitaaliset laskurit, joiden pohjalta pystytään mallintamaan entistä paremmin työtulon oikeaa tasoa.

HARRI KANGASKOSKI
TYÖELÄKEYHTIÖ ELO

telmän sisään tarvittaisiin vaihtoehtoinen mahdollisuus vakuuttaa itsensä toteutuneiden ansioiden mukaan, Karjalainen ehdottaa.

Uusi työ ry:n ja työeläkeyhtiö Elon kesällä julkaiseman kyselyn mukaan yli puolet kevytyrittäjistä haluaa, että eläkevakuutus perustuisi työtulon sijaan toteutuneisiin ansioihin. YEL-maksun voisi silloin pidättää suoraan palkanmaksun yhteydessä.

– Erityisen hankalaksi kevytyrittäjät kokevat sitoutumisen kiinteään maksuun, kun tulot vaihtelevat ja niitä on usein vaikea ennakoida.

Karjalaisen mielestä työeläkeyjärjestelmä on edelleen liian kaksijakoinen. Henkilö on joko yrittäjä tai palkansaaja.

– Yrittäjän eläkeyjärjestelmä on rakennettu enemmänkin työntajayrittäjien, ei itsensätyöllistäjien ehdoilla. Muutosten tarvetta korostaa se, että sivutoimisen yrittämisen suosio palkkatyön, opiskelun tai eläkkeen ohessa kasvaa. /

YEL-rahastointi kannattaa selvittää

Yrittäjät huolehtivat itse lakisäateisistä eläketurvastaan maksamalla työtu-
loonsa perustuvan työeläkevakuutusmaksun eläkevakuuttajalleen.

Yrittäjien maksut eivät kuitenkaan tähän yksin riitä, vaan valtio kattaa tänä vuonna arviolta 30 prosenttia yrittäjille maksetuista eläkkeistä.

Valtio on osallistunut YELin kustantamiseen vuodesta 1979 lähtien. Viime vuosina valtion osuus on alkanut jälleen nousta ja liikkuu jo noin 400 miljoonassa eurossa. Pelkästään viime vuonna valtion osuus oli yhteensä 377 miljoonaa euroa.

Työntekijöiden eläkeyjärjestelmästä poiketen YEL-maksuja ei rahastoida lainkaan, joten sijoitustuottoja niistä ei saada. Suomen Yrittäjien Janne Makkula huomauttaa, että tämä on ollut alusta lähtien tietoinen valinta.

– Rahastoinnin aloittaminen olisi iso muutos. Sen vaikutuksia pitkällä aikavälillä on syytä selvittää huolellisesti seuraavalla vaalikaudella. Rahoituksen ohella järjestelmää on kehitettävä myös asiallisesti niin, että se nauttii yrittäjien luottamusta.

Myös työeläkeyhtiö Elon Harri Kangaskoski sanoo, että YEL-järjestelmää on

koko ajan kehitettävä ja varmistettava sen rahoituspohja. Työtulojen tarkistamisen myötä mahdollisesti nousevilla YEL-maksuilla tulevia pitkän aikavälin rahoitushaasteita ei yksin ratkaista.

– Rahastointi voisi silloin olla yksi vaihtoehto, Kangaskoski huomauttaa.

Makkulan arvion mukaan YEL-eläkkeiden rahastoinnin aloittaminen vaatisi valtiolta 10–20 miljardin euron alkupääoman.

– Julkisen talouden vaikeudet tietäen tämän saaminen voisi olla vaikeaa.

Matti Remes

YEL-TYÖTULO

- Yrittäjien keskimääräinen vahvistettu YEL-työtulo oli 21 600 euroa vuonna 2021.
- Naisilla työtulo oli 20 100 euroa ja miehillä 22 400 euroa.
- Yrittäjien työtuloista lähes joka kolmas (29 prosenttia) asettui YEL-alarajalle (8 064 euroa) tai sen tuntumaan. Uusilla yrittäjillä osuus oli 44 prosenttia.

YEL-VAKUUTETUT

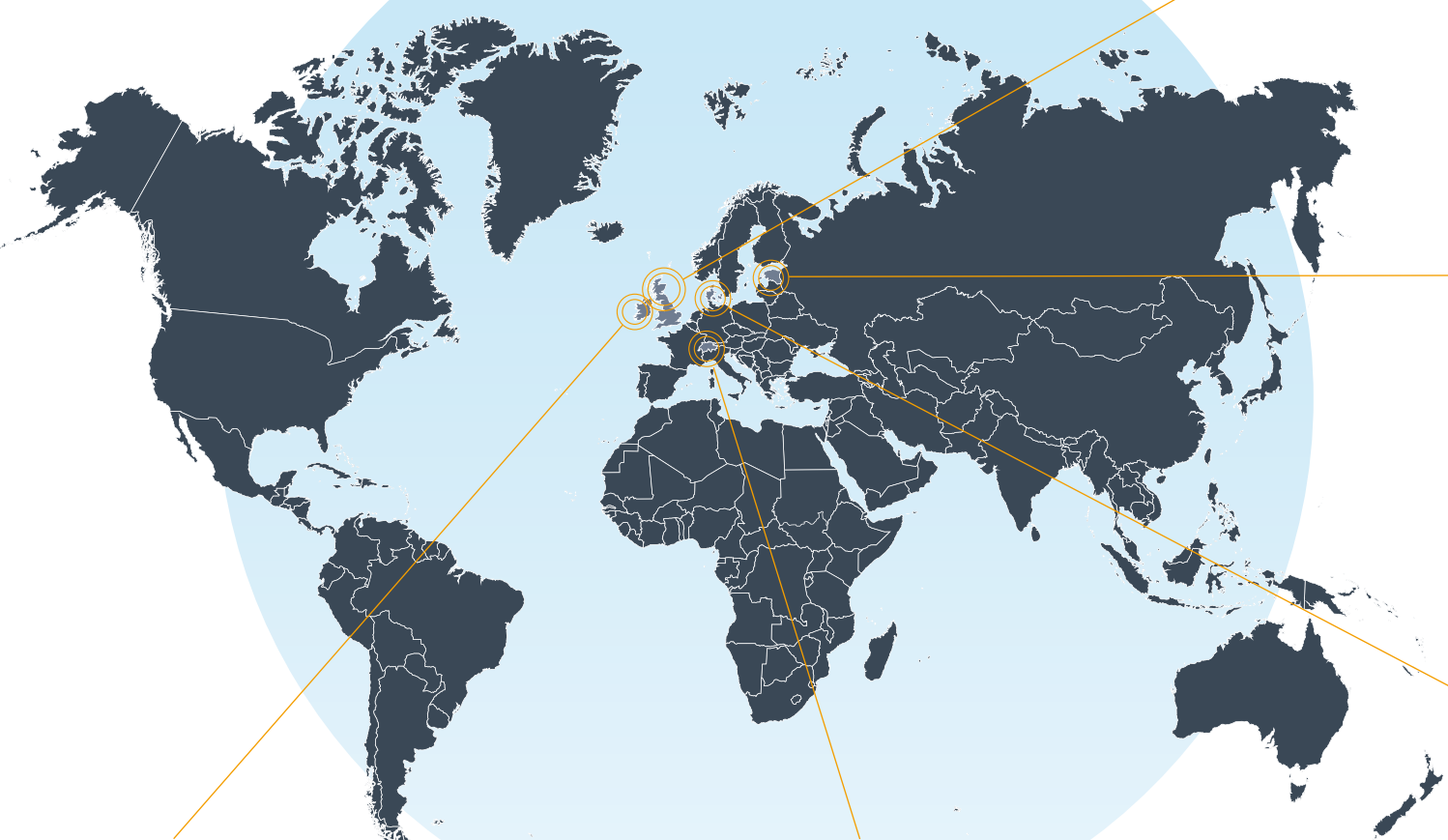
- YEL-vakuutettuja yrittäjiä oli yhteensä 215 600, joista naisia 72 800 ja miehiä 142 800.
- Viime vuonna aloitti 24 000 uutta yrittäjää.
- YEL-vakuutettujen määrä on kasvanut useimpina vuosina 2000-luvulla.

Lähde: Eläketurvakeskus

Eläkeuutisia muiden maiden järjestelmistä

Ulkomaanpalstamme esittelee muiden maiden ajankohtaisia eläkeuutisia.
Lähemmässä tarkastelussa tällä kertaa Viron eläkejärjestelmä.

IRLANTI Irlannin eläkeuudistusta luonnehdittu historialliseksi

Sosiaaliministeri **Heather Humphreys** ilmoitti hallituksen sopineen merkittävästä eläkeuudistuksesta. Irlannin eläkeikä muutuisi vuoden 2024 alusta niin, että eläkkeen voi ottaa joustavasti 66–70 vuoden iässä aiemman 66 vuoden sijaan.

Eläkkeen määräytymisessä siirrytään vähitellen koko työuraan perustuvaan laskentaan, kestävyyttä parannetaan korottamalla eläkemaksuja, myös omaishoitajien eläketurvaa kehitetään. Lisäksi tutkitaan työraaeläkkeen tarvetta ja parannetaan vakuuttettujen tietoutta karttuneesta eläkkeestä vuotuisella eläkeotteella.

Humphreysin mukaan kyseessä on suurin eläkeuudistus koskaan. Irlanti varautuu näin eliniän kasvuun sekä kehittää järjestelmää yksilöllisesti joustavampaan suuntaan.

Gov.ie 20.9.2022, SSA International Update October, 27.10.2022

SVEITSI Alppikansan naisten eläkeikä nousee

Niukka enemmistö sveitsiläisistä asettui kansanäänestyksessä naisten eläkeiän korottamisen kannalle. Myös ehdotus arvonlisäveron korottamisesta eläkkeiden rahoituksen turvaamiseksi hyväksyttiin.

Naisten eläkeikä nousee 64 vuodesta 65 vuoteen, jolloin se on sama kuin miesten eläkeikä. Arvonlisäveroa korotetaan 0,4 prosenttiyksikköä vuodesta 2024 alkaen, jolloin se nousee 8,1 prosenttiin. Veron lisätuotto ohjataan eläkkeiden rahoittamiseen.

Naisten eläkeiän korottaminen sai vajaan 51 prosentin kannatuksen. Arvonlisäveron korotusta tuki 55 prosenttia äänestäjistä. Reilun kahdenkymmenen vuoden aikana sveitsiläiset äänestivät jo kolmatta kertaa uudistuksesta. Aiemmillä kerroilla ehdotukset on hylätty.

20 minutes 25.9.2022, Sveitsin hallitus 25.9.2022

ISO-BRITANNIA Lisäeläkkeen tavoitteet korkealla

Palkansaajien automaattinen lisäeläkejäsenyys lanseerattiin Britanniassa kymmenisen vuotta sitten.

Työpaikkakohtaisten eläkejärjestelyjen piiriin kuuluvien työntekijöiden määrä oli ennen auto enrolment -uudistusta laskusuunnassa. Lainsäädännön muutokset käänivät kehityssuunnan ja lisäsivät työntekijöiden eläkesäästämistä. Lisäeläketurvan kattavuus nousi alle 50 prosentista 80 prosenttiin.

Britannian eläkerahastoja edustava Pensions and Lifetime Savings Association vaatii hallitukselta lisätoimenpiteitä eläkeläistoimeentulon tason parantamiseksi viisiportaisessa Five Steps to Better Pensions -aloitteessaan. Keskeistä on maksujen asteittainen nostaminen 8 prosentista 12 prosenttiin. Maksut jaettaisiin tasan työnantajien ja työntekijöiden kesken.

Lisäksi ehdotetaan yrittäjien sekä keikkataloudessa ja osa-aikaisesti työkentelevien eläketurvan parantamista. Aloitte noudattaa aiemmin Eläkekomitean syyskuussa julkaiseman raportin suosituksia.

IPE 12.10.2022

VIRO Eläkkeisiin tuntuva korotus

Viron valtiovarainministeriö arvioi ennusteessaan, että keskimääräinen vanhuuseläke nousee ensi huhtikuussa 704 euroon. Nykyinen taso tänä vuonna on 595 euroa kuukaudessa. Korotus on tuntuva ja siinä on huomioitu verotuksen ja indeksikorotuksen vaikutus.

Verotettavasta kuukausitulosta tehtävä yleinen perusvähennys nousee vuoden 2023 alusta nykyisestä 500 eurosta 654 euroon ja se sidotaan keskieläkkeen määrään. Keskieläke muuttuu näin ensi vuodesta lähtien tuloverottomaksi eli entistä suurempi osa eläkkeestä maksetaan puhtaana käteen.

Muutoksilla halutaan vahvistaa eläkkeiden ostovoimaa. Virossa on ollut euroalueen korkein inflaatio.

Viron eläkkeisiin tehdään vuosittainen indeksikorotus huhtikuun alusta. Indeksi määräytyy 20-prosenttisesti kuluttajahintojen muutoksen ja 80-prosenttisesti sosiaalivakuutusmaksutulojen vuosittaisen kasvun perusteella.

Maksu- ja Tolliamet, ERR.ee

TANSKA ATP:lla rankka sijoitusvuosi

Tanskan suurin eläkerahasto ATP on joutunut sekä rahoitusmarkkinoiden että asiantuntijoiden hampaisiin. Eläkelaitos menetti tammi-syyskuussa lähes 30 prosenttia sijoitusvarallisuudestaan. Laitoksen toimitusjohtaja **Martin Præstegaard** kuvaili sijoitusmyrskyn vaikutuksia "äärimmäiseksi".

Kööpenhaminan kauppa- ja korkeakoulun professori **Jesper Rangvid** vaati ATP:n sijoitustoiminnan uudelleentarkastelua ja kritisoi lainarahan käyttämistä eläkesijoituksissa "vaaralliseksi".

ATP on maksuperusteinen ja rahastoiva järjestelmä. Vuoden 2021 lopussa ATP:lla oli sijoitusvaroja 950 miljardia kruunua (127 mrd. euroa), ja niistä valtaosa korkosijoituksissa.

ATP-työeläke on palkansaajille pakollinen, mutta sen merkitys on pieni. Tanskalaisten eläketurvasta pääosa muodostuu kansaneläkkeestä ja työmarkkinaeläkkeistä.

Etk.fi, IPE 26.10. ja 27.10.

Aiheesta laajemmin etk.fi > Eläkejärjestelmät > Muiden maiden eläkejärjestelmät

NÄIN VIROSSA:

Viron väkiluku: 1,3 miljoonaa

Odotettavissa oleva elinikä: naisilla 81,4 ja miehillä 72,8 vuotta

Eläkeikä: 64 v 3 kk

RAKENTEITA MUUTETTU

Virossa eläkejärjestelmään on tehty lukuisia muutoksia. Vanhuuseläkeikä nousee asteittain 65 ikävuoteen. Eläkeikä nousee kolme kuukautta jokaista vuosina 1954–1961 syntynyttä ikäluokkaa kohti. Eläkeikä sidotaan elinajanodotteeseen vuodesta 2027 alkaen.

Varhaiseläke voidaan myöntää rasakan työn, palvelusvuosien sekä lasten lukumäärän perusteella. Työkyvyttömyyseläkkeet on muutettu työttömyyskassan myöntämiksi työkyvyttömyyssetuiksi.

Kansaneläke myönnetään vain niille, jotka eivät saa muuta eläkettä. Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden merkitys on Virossa pieni.

Työeläke jakaantuu ansaintaeläkkeeseen ja rahastoeläkkeeseen.

Palkansaajilla ei ole eläke- tai ansio-kattoa, mutta yrittäjillä on maksukatto. Työeläkettä karttuu enemmän maan keskipalkan allitalvalta osalta ja vähemmän sen ylittävältä osalta.

Keskimääräinen vanhuuseläke on noin 600 euroa kuukaudessa.

Työnantajan eläkemaksu on 20 prosenttia. Palkansaajalta peritään kahden prosentin rahastoeläkemaksua. Rahastoeläkkeestä tuli vapaaehtoinen viime vuodesta alkaen ja samassa yhteydessä vakuutetuille annettiin mahdollisuus lunastaa kertyneet eläkesäästönsä kertausummana.

Vajaassa kahdessa vuodessa peräti 212 000 eläkesäästäjää, noin 28 prosenttia uudistusta edeltäneestä vakuutettujen joukosta oli nostanut eläkesäästönsä.

Erikoiset eläkeiät katoavaa kansanperinnettä

Ammatilliset ja henkilökohtaiset eläkeiät ovat häviämässä luonnollisen poistuman seurauksena. Työnteko ulkomailla voi kuitenkin tuoda eläkkeen tilille nuorempana tai vanhempana kuin Suomessa tehty työ.

Ylivoimaisesti suurin osa samana päivänä ensiparkaisunsa kajautaneista suomalaisista tai Suomessa työskennelleistä voi siirtyä samana päivänä vanhuuseläkkeelle. Eivät kuitenkaan kaikki.

On ammatteja, joissa työskennelleet ovat eläkeuudistusten yhteydessä voineet valita alhaisemman eläkeiän ja on niitä, joille on eläkeuudistuksen yhteydessä laskettu henkilökohtainen eläkeikä ammatista riippumatta.

Yhteistä molemmille ryhmille on, että henkilöt ovat työskennelleet julkisella alalla.

Julkisen alan eläkevakuuttaja Kevan noin 700 000 eläkevakuutetusta noin 5 000:lla on ammatillinen eläkeikä. Suurin osa heistä voi halutessaan jäädä eläkkeelle alle 63-vuotiaana. Henkilökohtainen eläkeikä on noin 14 000 Kevan vakuutetulla.

Kumpiakaan ei enää tule lisää.

– Julkisella alalla työskentelevillä oli mahdollisuus ilmoittaa vuoden 1989 eläkeuudistuksen yhteydessä kirjallisesti, jos halusi säilyttää siihen asti voimassa olleen alhaisemman eläkeiän, kertoo Kevan eläkejohtaja **Eija Korhonen**.

Korhosen mukaan moni on silti jatkanut töissä, sillä odotettavissa oleva eläke toki paranee, jos työskentelee pidempään.

Henkilökohtaiset eläkeiät syntyivät, kun julkisalojen eläketurvaa yhdenmukaistettiin 1990-luvulla lähemmäs yksityisiä aloja. Henkilökohtainen eläkeikä on usein korkeampi kuin tämän hetken lakisääteinen alin eläkeikä.

Muita aikaisemmin eläkkeelle pääsevät myös esimerkiksi balettiansijat ja sotilaat. Heistä ensimmäiset ovat vakuutettuja yksityisessä eläkekassassa eivätkä sisälly Ke-

van lukuihin. Jälkimmäisillä taas on oma sotilasvirkaan ja maanpuolustukseen liittyvä vanhuuseläkeikä, jota ei lasketa ammatilliseksi eläkeikäksi.

Oman ammatillisen tai henkilökohtaisen eläkeiän voi selvittää Kevan Omat eläketietosi -verkkopalvelussa.

Tavanomaisesta poikkeavassa iässä voi saada eläkettä myös ulkomailla työskenteleyn perusteella. Esimerkiksi Ruotsissa tehdystä työstä voi nostaa eläkettä jo 62-vuotiaana. Italiassa tienattua eläkettä taas joutuu odottamaan 67-vuotiaaksi.

EU-maissa tehdystä työstä haetaan eläkettä Eläketurvakeskuksen (ETK) kautta.

– Tämä tulee usein yllätyksenä Suomessa asuville virolaisille, kun he hakevat eläkettä Virossa, kertoo erityisasiantuntija **Anna Hintsanen** ETK:n ulkomaanpalveluista. /

Stock

1 Ammatillinen eläkeikä nousee

Ammatillisen eläkeiän valinnut voi siirtyä kyseisessä iässä eläkkeelle, mikäli työskentelee julkisella sektorilla eläkeikänsä asti. Jos siirtyy välillä yksityiselle, oikeus ammatilliseen eläkeikänsä poistuu.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksessa ammatillista eläkeikää korotettiin asteittain. Esimerkiksi alhaisen eläkeiän valinnut luokanopettaja, jonka ammatillinen eläkeikä täyttyi vuonna 2022, ei päässytkään eläkkeelle 60-vuotiaana vaan vasta kun syntymäpäiväkakussa oli 61 ¼ kynttilää.

Samaten poliisi, joka oli aikonut eläkkeelle 58-vuotiaana, joutui selvittämään rikoksia, kunnes täytti 59 vuotta 3 kuukautta.

2 Henkilökohtainen eläkeikä usein korkea

Henkilökohtainen eläkeikä on usein korkeampi kuin alin vanhuuseläkeikä. Henkilökohtaiseen vanhuuseläkeikänsä liittyy ennen vuonna 1995 voimassa olleen lain säädännön mukaiset korkeammat karttumat ja lisäeläkeosuus, mikäli palvelus jatkuu yhdenjaksoisena henkilökohtaiseen eläkeikänsä asti.

Vuoden 2005 eläkeuudistuksessa henkilökohtaisen eläkeiän vaikutus lisäeläkeosuuteen jäi vain ennen vuotta 1960 syntyneille.

Henkilö, jolla on henkilökohtainen eläkeikä, voi jäädä eläkkeelle jo ikäluokkansa alimmassa eläkeiässä, mutta silloin hän menettää korkeammat karttumat ja lisäeläkkeen. Työssä voi myös jatkaa yli henkilökohtaisen eläkeiän.

”Eläke toki paranee, jos työskentelee pidempään.”

3 Virossa eläkeikä lähellä Suomea

Virossa eläkeikä on lähes sama kuin Suomessa ja eläkeikä sidotaan elinajanodotteen vuodesta 2027 alkaen. Mahdollisuuksia saada eläkettä varhennettuna on kuitenkin enemmän.

Ongelmia voi syntyä, mikäli saa varhennettua eläkettä ja sairastuu ja saa sairaspäivärahaa tai jää työttömäksi ennen Suomen alinta eläkeikää.

Suomessa asuville virolaisille tulee usein yllätyksenä, että heidän pitää hakea Virossa ansaitsemaansa työeläkettä Eläketurvakeskuksen kautta. Lomamatkalla Viron eläkeviranomaiselle jätetty eläkehakemus ei siten nopeuta eläkepäätöstä, vaan päinvastoin.

4 Ulkomaan eläkeitä haetaan eniten Ruotsista

Ruotsi on edelleen maa, josta haetaan eniten ulkomaaneläkeitä. Eläkettä voi saada kesätyönkin perusteella, mikäli palkkaa kertyi yli tietyn minimitasen. Ruotsissa ei ole ollut ikärajoja eläkettä kartuttavalle työlle.

Ruotsin eläkeviranomaiset ilmoittavat eläkeoikeudesta niille suomalaisille, joiden yhteystiedot heillä on.

Ruotsin eläkejärjestelmästä on voinut saada eläkettä myös sen perusteella, että on asunut maassa. Tämä oikeus päättyy Ruotsin ulkopuolella asuulta tämän vuoden lopussa. Elinaikaindeksi otetaan Ruotsissa käyttöön 2026.

KIRJAT

Niko Väänänen

Ikä: 38

Koulutus: yhteiskunta- ja terveystieteiden maisteri

Työ: erityisasiantuntija

Lähellä sydäntä: perhe ja ystävät

Lukee seuraavaksi: Eric Hoesli: *A la conquête du Caucase*

Vastaveto hyötyajattelulle

Ilmestyessään **John Rawlsin** *Oikeudenmukaisuusteoria* nosti yhteiskuntafilosofian uuteen kukoistukseen. Se korvasi vallitsevan utilitaristisen ajattelutavan.

Kirja on vaikeaselkoinen. Valitettavasti teokseen viitataan usein pintapuolisesti. Keskeistä on liberalismi ja egalitarismi. Reilujen instituutioiden tulee taata yksilöille mahdollisimman suuret perusoikeudet. Toisaalta eriarvoisuus on sallittua vain, kun se hyödyttää heikompiosaisia. Vuosien myötä teoksen merkitys ajattelussani on kasvanut.

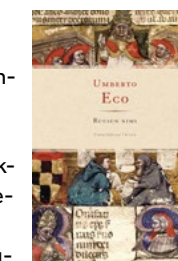
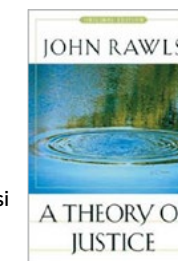
John Rawls: *A Theory of Justice*, Harvard University Press, 1999

Euroopan ytimessä

Ruusun aika on myöhäiskeskiaikainen dekkari pohjoisitalialaisessa luostarissa tapahtuvista murhista. Umberto Econ teoksen jujuna minua puhuttelevat kuitenkin juonen ympärille rakentuvat sivutarinat ja viittaukset kirkollishistoriaan, Euroopan historiaan, kielitieteisiin, tieteseen sekä moderniin populaarikulttuuriin.

Ei ole sattumaa, että dekkarin perinteitä kunnioittaen päähahmo on englantilainen. Tai että on hahmo, joka puhuu kaikkia latinalaisperäisiä kieliä samanaikaisesti puhumatta kuitenkaan mitään niistä.

Umberto Eco: *Ruusun nimi* (suom. Aira Buffa), WSOY, 1983

Verhon takaa avoimuuteen?

Toimiiko työeläkejärjestelmä avoimesti ja läpinäkyvästi? Kyllä ja ei. Vastauksia kysymyksen saa sen mukaan, keneltä kysyy.

Reippaita kantoja ajankohtaisesta teemasta kuultiin vastikään Työeläkepäivässä. Iltalehden toimittaja **Jari Hanska** on toistuvasti törmännyt täysin mustaksi peitettyihin asiakirjoihin, kun on pyytänyt julkisuuslakiin vedoten tietoja työeläkejärjestelmän toimijoilta.

Hanskan mukaan sen paremmin Finanssivalvonta kuin työeläkeyhtiöt eivät anna asiakirjoja avoimesti. Keva on tästä poikkeus.

– Minusta tämä on hyvin tekninen näkökohta, että työeläkealan toimijoista osan ei tarvitse noudattaa julkisuuslakia. Tuskin sen noudattaminen on niin vaikeaa, hän sanoi.

Seminaarin alkujuonnossa puheenjohtajana toiminut **Karoliina Kiuru**, lakiliinjan johtaja Eläketurvakeskuksesta, kertoi viranomais toimintaan liittyvän julkisuusperiaatteen nykylinjauksista. Työeläkelan toimijoista ainoastaan julkisalojen työeläkelaitoksella Kevalla on tiedonantovelvoite, koska se on julkisuuslain soveltamisen piirissä.

ILTALEHDEN TOIMITTAJA JARI HANSKA

”Koska tavalliset kansalaiset ovat eläkejärjestelmän kohteena, olisi luottamusta lisäävää, että päätöksenteko olisi mahdollisimman avointa. Toimittajalle tässä riittää työtä, kun tiedot pidetään salassa ja niitä sitten meille vuodetaan aina joltain taholta.”

FA:N VIESTINTÄJOHTAJA TUOMO YLI-HUTTULA

”Kyse on yksityisistä vakuutusyhtiöistä, joille työeläkkeet on annettu hoitoon erilleen valtiosta. Hyötyinä ovat riskien hajauttaminen ja moninainen kilpailu. Järjestelmälle on edelleen poliittisten päättäjien keskuudessa luottamus.”

KEVAN VIESTINTÄJOHTAJA REIJA HYVÄRINEN

”Kevassa me elämme julkisuuslain alaisuudessa ja voin sanoa, että ihan hyvin sen kanssa voi elää. Työeläkkeissä on kyse julkisesta vallasta ja aina kun on kyse rahasta, niin silloin valvonta on tärkeää.”

ESY:N TOIMITUSJOHTAJA TIMO TOROPAINEN

”Keskitetäänkö järjestelmä niin pitkälle, ettei kilpailua enää ole? Kyllä Keva julkisuuslakeineen on vähän eri asemassa, koska se ei ole samassa kilpailutilanteessa kuin työeläkeyhtiöt tai yksityiset eläkekassat ja -säätiöt.”

Se on nyt selvitty, pitäisikö julkisuuslain soveltamista laajentaa työeläkealan kaikkiin toimijoihin. Katse kohdistuu etunenässä yksityisiin työeläkevakuutusyhtiöihin ja niiden hallintoimien varojen käyttöön ja hallintoon.

Yhtä lailla avoimuuden laajentaminen ulottuisi eläkekassoihin ja -säätiöihin, maataloustuottajien eläkelaitosta, merimieseläkekassaa tai Eläketurvakeskustakaan pois sulkematta silloin kun ne käyttävät julkista valtaa kansalaisia koskeissa päätöksissä.

Kansalaisen näkökulmasta nykytilanne on toimittaja Hanskan mukaan hyvin erikoinen.

– Saajan kannalta ei ole sillä väliä, mikä yhtiö ja kuka toimija niitä eläkevaroja hoitaa, hän totesi.

HANSKAA VAROVAISEMMIN sanojaan asetellut Työeläkevakuuttajat TELAn toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes** korosti, että läpinäkyvyyttä on myös työeläkkeiden selkeys ja ymmärrettävyys.

– Selkeys toteutuu eläkkeiden karttumaperiaatteissa. Eläke kertyy samoin perustein kaikilla aloilla, ja kertymät ovat etukäteen tiedossa avoimesti, Siimes sanoi.

Läpinäkyvyys on Siimeksen mukaan lisääntynyt huomattavasti esimerkiksi eläke-neuvotteluiden ja eläkeuudistuksien yhteydessä. Tietopohja, johon uudistukset pohjaavat, kerrotaan hyvin avoimesti.

– Vuoden 2017 eläkeuudistuksen iso kuva oli avoimesti tiedossa. Tiedetään, että eläkeuudistuksista neuvottelevat työmarkkinakeskusjärjestön osapuolet, mutta neuvottelujen sisältöjä ei kukaan paljasta etukäteen. Taktiset kiemurat ja neuvottelun vaiheet ovat salaisia molemmilla osapuolilla ja neuvottelut perustuvat luottamukseen.

Toimittaja Jari Hanska osallisti Työeläkepäivän yleisöä. ”Nostakaa käsi ylös, jos ajattelette, että tälläkin hetkellä käydään valmistelua eläkeneuvotteluista. Ketkä käyvät neuvotteluja tai tekevät valmistelua seuraavan vaalikauden tavoitteiksi?” Yllättävän harva käsi nousi salissa.

Telan Suvi-Anne Siimes ja seminaarin vetänyt Karoliina Kiuru vaihtoivat ajatuksia ennen avoimuuskustelua. Seminaaria kiiteltiin rohkeasta mielipiteenvaihdosta.

Lopullisia päätöksiä ja niitä edeltäviä kompromisseja tehdään aina suljettujen ovien takana, mitä Siimes pitää hyvin normaalina neuvottelutilanteeseen liittyvänä piirteenä.

– Valta piiloutuu myös politiikassa ja muussa yhteiskunnallisessa elämässä. Näin on puolueissa, hallituksessa, eduskunnassa ja sen valiokunnissa, hän vertasi.

Eläkeuudistuksien päätöksenteko ei Siimeksen näkemyksen mukaan eroa näistä. – Kun valta ei paljasta itseään, sitä pitää haastaa näyttäytymään. Tätä työtä hoitaa media ansiokkaasti, Siimes totesi.

Julkisuuslain uudistaminen on parhailaan oikeusministeriön työryhmässä pun-taroitavana.

Työryhmän näkemys on valmisteluvaiheessa, ja kesällä 2023 selviää, mitä ryhmä esittää avoimuuden lisäämiseksi. Alkavalla vaalikaudella kysymys voi nousta laajempaan tarkasteluun tai se kuopataan jo alkuunsa.

TYÖELÄKEPÄIVÄSSÄ kuultiin, miltä työeläkejärjestelmän pitkän aikavälin kestävyys näyttää. Läpinäkyvyysseminaarin lisäksi paneuduttiin sijoitustuottojen ja eläkemaksujen tulevaisuuden näkymiin, YEL-uudistuksen tilanteeseen ja tarkasteltiin eläkejärjestelmämme pärjäämistä kansainvälisessä maksutasovertailussa.

Työeläkealan koulutustapahtuma 22. marraskuuta kokosi yli 700 osallistujaa. /

Eläkkeelle siirtyvä Melan Päivi Huotari: Kotimaisen ruuan arvostus ei näy ruuantuottajan arjessa

Kotimainen ruuantuotanto ja raaka-aineiden toimitusvarmuus nousivat arvoonsa koronapandemian aikana. Sota Ukrainassa ole ainakaan vähentänyt kotimaisen ruuan arvostusta. Viljelijöiden arjessa tämä ei näy.

Lannoitteet, rehut, polttoaineet ja lämmitys ovat kallistuneet ja korot nousseet. Korkojen nousu puraisee erityisesti nuoria maatalousyrittäjiä, jotka ovat usein tehneet isoja investointeja tilan kehittämiseen.

Helputusta jaksamiseen on tuonut Melan Väliä viljelijästä -projekti, joka sai viimeisessä budjettiriihessä kaksi vuotta lisäaikaa.

– Ongelmat tuskin ovat kahden vuoden kuluttua poistuneet, mutta on helputus, ettei projektia jouduttu lopettamaan nyt, kun avun tarve on selkeästi lisääntynyt, toteaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melan toimitusjohtaja **Päivi Huotari**.

”Maatalousyrittäjän jaksaminen on koetuksella.”

Myös miehet osaavat hakea apua

Vuonna 2017 käynnistetyin Väliä viljelijästä -projektin ydin on jokaisessa maakunnassa työskentelevä projektityöntekijä, johon maatalousyrittäjä voi ottaa yhteyttä, jos jaksaminen on koetuksella. Projektityöntekijät käyvät tiloilla, jossa kartoitetaan yhdessä tilanne ja mietitään miten haastavassa tilanteessa päästään eteenpäin.

Huotaria ilahduttaa erityisesti se, että henkistä apua osaavat hakea myös miehet. Toinen ilon aihe on ollut osaavien projektityöntekijöiden löytyminen, vaikka työsuhteet eivät olekaan vakituisia.

– Heillä on taitoa kohdata haastavassa elämäntilanteessa oleva ihminen, hän sanoo.

Viime vuosina on saatu parannettua myös lomitusverkostoa.

– Minulle on ollut tärkeää, että Mela pystyy turvamaan viljelijän arkea jo ennen kuin viljelijä sairastuu tai sattuu vaikkapa tapaturmia, ensi vuoden alkupuolella eläkkeelle siirtyvä Päivi Huotari toteaa.

Jos Huotari saisi työuransa päätteeksi taikasauvan, hän muuttaisi ensimmäisenä Väliä viljelijästä -toiminnan vakituiseksi. Ulkopuolinen rahoitus on välttämätöntä, sillä vakuutusmaksuja siihen ei voi käyttää.

Seuraava kohde taikasauvan heilautukselle olisi erityisesti lypsykarjatilallisten vapaa-aika ja lomittajien saatavuuden varmistaminen. Se saattaisi houkutella alalle kättä vattuja nuoria.

Työ on ollut mielekästä

Maatalousyrittäjien lisäksi Mela vastaa metsäyrittäjien, poronhoitajien, kalastajien ja tieteen ja taiteen apurahan saajien työhön liittyvästä sosiaaliturvasta ja työeläkkeistä.

Huotari kantaa huolta siitä, että luovilla aloilla sirpaleisesta työstä jää paljon edelleen vakuutusturvan ulkopuolelle.

– Työ Melassa on ollut helppo kokea merkitykselliseksi, koska vakuutettumme tekevät niin merkityksellistä työtä koko yhteiskunnan kannalta.

Huotarin eläkkeelle lähtö tapahtuu alkuvuodesta samassa yhteydessä, kun Melan

Eläkkeellä Päivi Huotari aikoo jatkaa luottamustehtävissä, joista tuoreimpia on hallituksen puheenjohtajuus Metsähallituksessa.

toimitusjohtajuuden vastuut siirtyvät hänen seuraajalleen, **Heli Backmanille**.

Eläkesuunnitelmistaan Huotari kertoo, että aikoo viettää enemmän aikaa vapaa-ajanasunnolla Airistolla. Varsinais-Suomessa sijaitsee myös lapsuudenkoti, nyt veljen pitämä maatila. /

English Summary

LENA KOSKI
Translator
Finnish Centre for Pensions

More news in English
Follow us on Twitter: @ETKinfo
Visit our website: etk.fi/en

Subscribe to our newsletter:
etk.fi/en/newsletter/

Pensions cheapest in Sweden & Finland

The Finnish Centre for Pensions compared pension contribution levels in eight European countries. Pensions cost the least in Sweden and Finland (just over 12% relative to GDP). Italy and Denmark have the highest price tag on pensions.

"The comparison provides a good overall picture of the price of pensions in the countries included in the comparison, regardless of the structural differences in pension provision", says Liaison Manager **Mika Vidlund** (Finnish Centre for Pensions).

The lower price tag for Sweden and Finland means lower benefits than in most of the other compared countries. Denmark and Italy are at the other end of the scale.

"The Danish state-financed national pension is generous and paid to all. The high Italian contribution level is explained by an ageing population, high benefits and limited funding", explains Senior Adviser **Antti Mielonen** (Finnish Centre for Pensions).

Except for in Denmark, employers pay the largest share of pension contributions. On average, employers finance half of the contribution income, employees 20% and tax revenues the remaining 30%. ✓

Finland back in top 5

Each year, the Mercer CFA Institute Global Pension Index (MCGPI) assesses the pension schemes of various countries using adequacy, sustainability and integrity as sub-indices. This year, Finland ranked fifth (out of 44). For the ninth time in a row, Finland topped the integrity sub-index (reliable and transparent governance).

For a second time in a row, Iceland's pension system was ranked the best in the world, followed by the Netherlands and Denmark.

"The Nordic countries seem to have consolidated their place in the top ten. Denmark and Iceland are in a class of their own in terms of system sustainability. They are followed by Finland, Sweden and Norway", says Development Manager **Mika Vidlund** (Finnish Centre for Pensions).

From a citizens' point of view, the Finnish pension system is straightforward and transparent. The accrued pension follows despite change of workplace and the accrued amount can be checked at any time on the pension record. ✓

Insuring work abroad

The A1 certificate is granted to a person going abroad to work. The work is to be insured in only one country at a time. By application, the Finnish Centre for Pensions may grant the certificate to a worker who goes to work in an EU Member State or a country with which Finland has a social security agreement.

At Valmet, for example, workers work abroad on long postings that last for a few years or on shorter projects for a few weeks or months. The company and its subsidiaries have around 17,000 workers in different parts of the world and thus it has plenty of experience of insuring work abroad. "We have always received correct and professional service from the Finnish Centre for Pensions quickly. Being able to apply for the A1 certificate online has also helped tremendously," says **Tiina Huuskonen** of Valmet's Global Mobility team.

Head of Unit **Noora Allenius** (Finnish Centre for Pensions) says particularly remote work abroad is on the increase in the EU area. "In a joint EU working group, we continuously work on how to improve the regulations to correspond to the changing requirements of working life." ✓

YEL Reform sparks debate

The Government proposal on the reform of the Self-employed Persons' Pensions Act (YEL) has sparked a fierce debate, particularly on social media.

The main concern is that the confirmed income is determined based on the median wage of the sector. However, it is already based on the average wage, and the proposal wants the individual differences of the self-employed to be considered even further.

In the future, to correct the general problem of underinsurance, pension provider can use the digital calculators developed by the Finnish Centre for Pensions and the pension providers to better model the income level of the self-employed.

Tutustu Eläketurvakeskuksen julkaisuihin www.etk.fi/julkaisut

Työeläkeindikaattorit 2022

Raportti kokoaa yhteen eläkepolitiikan arvioinnin kannalta tärkeimmät indikaattorit. Se antaa tiiviin ja havainnollisen kuvan työurien pituuden, eläkkeiden tason ja niiden rahoituksen toteutuneesta kehityksestä ja tulevan kehityksen arvioidusta kuluista.

Eläketurvakeskuksen raportteja 6/2022

Muuttuva vanhuuseläkeikä: seurantatilasto 2021

Raportissa seurataan vanhuuseläkkeen alaikärajan muutosta ja sen vaikutuksia eläkkeelle siirtymiseen ja työnteon lopettamiseen. Tarkastelussa keskitytään 1950-luvulla syntyneisiin, joista vanhimmat ovat jo saavuttaneet vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan. Tilasto perustuu Eläketurvakeskuksen rekistereihin.

Kannisto, J.
Eläketurvakeskuksen tilastoja 12/2022

Pitkän aikavälin laskelmat 2022

Raportissa esitellään Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmat lakisääteisten eläkkeiden kehityksestä vuosille 2022–2090. Pääpaino on työeläkkeitä koskevissa laskelmissa. Raportissa tarkastellaan eläkemenojen ja etuustason kehitystä sekä työeläkkeiden rahoitusta.

Tikanmäki, H. & Reipas, K. & Lappo, S. & Merilä, V. & Nopola, T. & Sankala, M.
Eläketurvakeskuksen raportteja 5/2022

MUUALLA JULKAISTUA

Yritysten työeläkemaksut 2021

Julkaisu sisältää tietoja yritysten vuonna 2021 maksamista työntekijän eläkelain (TyEL) mukaisista vakuutusmaksuista toimialoittain. Julkaisussa on myös tietoja työkyvyttömyyseläkemaksuosista, maksuluokista, yritysten ja vakuutettujen lukumääristä sekä palkkasumman, maksutulon ja vakuutusten jakautumisesta.

Kesälä, M. & Hurmerinta, S.
Eläketurvakeskuksen tilastoja 9/2022

Pension contribution levels and cost-sharing

Raportti vertailee eläkemaksutuloja kahdeksassa Euroopan maassa vuonna 2020. Raportin maat ovat Alankomaat, Italia, Norja, Saksa, Suomi, Ranska, Ruotsi sekä Tanska. Vertailu kattaa sekä vähimmäiseläkkeet että ansiosidonnaiset eläkkeet, jotka on järjestetty lakisääteisesti (ensimmäinen pilari) tai työmarkkinaperusteisesti (toinen pilari).

Vidlund, M. & Mielonen, A. & Väänänen, N. & Kesälä, M. & Lavigne, A.
Finnish Centre for Pensions, Reports

Educational inequalities in employment of Finns aged 60–68 in 2006–2018
Polvinen, A. & Riekhoff, A.-J. & Nivalainen, S. & Kuivalainen, S.
PLoS ONE 17(10): e0276003

Size or Content of the Pie? Source of Income and Perceived Income Adequacy of Older Europeans
Palomäki, L.-M. & Kuitto, K. & Kuivalainen, S. & Riekhoff, A.-J.
Journal of Aging & Social Policy

Changes in healthy and unhealthy working life expectancies among older working-age people in Finland, 2000–2017
Laaksonen, M. & Elovainio, M. & Kainulainen, S. & Leinonen, T. & Jääskeläinen, T. & Rissanen, H. & Koskinen, S.
European Journal of Public Health 2022; 32(5):729–734

Lue faktaa ja tilaa uutiskirjeemme!
www.etk.fi/uutiskirje